

WP 1999-8

Momsafløftning og kreditforvridning

af

Bjarne Florentsen, Michael Møller & Niels Christian Nielsen

**INSTITUT FOR FINANSIERING, Handelshøjskolen i København
Solbjerg Plads 3, 2000 Frederiksberg C
tlf.: 38 15 36 15 fax: 38 15 36 00**

**DEPARTMENT OF FINANCE, Copenhagen Business School
Solbjerg Plads 3, DK - 2000 Frederiksberg C, Denmark
Phone (+45)38153615, Fax (+45)38153600
www.cbs.dk/departments/finance**

**ISBN 87-90705-24-6
ISSN 0903-0352**

MOMSAFLØFTNING OG KREDITFORVRIDNING

af

Bjarne Florentsen, Michael Møller & Niels Chr. Nielsen

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	1
2. Momsafløftningens baggrund og begrundelse	2
3. Hvorfor leverandørkredit?	5
3.1 Sædvaner, leverandør- og bankkreditter	5
3.2 "Uundgåelig kredit"	7
3.3 Andre forklaringer på leverandørkredit	9
4. Momsafløftning og leverandørkredit	10
4.1 Moms, renter, rabatter og debitortab	11
4.2 Momsafløftning og kredit til ikke momsregistrerede I	11
4.3 Momskonteringsprincipper for debitortab og debitortabenes fordeling	14
4.4 Momsafløftning og kredit til momsregistrerede	20
4.5 Momsafløftning og kredit til ikke momsregistrerede II	25
4.6 En kort opsummering	30
5. Leasing og momsafløftning	31
6. Salg af fordringer	33
7. Momsafløftning øger mulighed for prisdiskriminering	34
8. Statens tab ved momsafløftning	35
9. Overvejelser om små og mellemstore virksomheder	36
10. Hvad betyder en fjernelse af momsafløftningen for virksomhedernes dispositioner?	38
11. Sammenfatning og konklusion	39
Litteratur	41
Bilag	42

1. Indledning

Danske erhvervsvirksomheder har adgang til den såkaldte momsafløftning. Momsafløftning består i, at erhvervsvirksomheder kan undlade at betale moms af leverede varer, som de ikke får betaling for. En hovedkonklusion i denne artikel er, at momsafløftningsretten er samfundsøkonomisk uhensigtsmæssig, dels af fiskale, dels af effektivitetsmæssige årsager.

I artiklen argumenteres for følgende synspunkter:

- Momsafløftningen er kommet ind i dansk lovgivning ved en tilfældighed, idet begrundelsen for den var, at man oprindeligt ville give virksomheder mulighed for frit valg mellem afregning af moms efter betalingsmetoden og faktureringsmetoden. Da man endte med at lægge sig fast på faktureringsmetoden uden at give virksomhederne valgmulighed, glemte man tilsyneladende at konsekvensrette lovforslaget herfor. Dette ville logisk have ført til fjernelse af momsafløftningsretten.
- Skatte- og afgiftssystemet ville være mere konsistent, hvis man fjernede momsafløftningen, idet moms herved ville få samme behandling, som gælder for punktafgifter. Eventuelt kunne man for momsfordringer overveje at give leverandører stilling som prioriterede kreditorer i konkursboer, på samme måde som tilfældet er for varer belagt med punktafgifter.
- Momsafløftningen giver anledning til en forvriddning på kreditmarkedet, idet leverandører får en konkurrencemæssig fordel som kreditgiver fremfor finansielle institutioner.
- På kontokortområdet er der tale om et beløbsmæssigt forholdsvis beskedent problem. Kontokortsalg, hvor leverandører har momsafløftning, er af forholdsvis begrænset omfang i Danmark. På den anden side er der her tale om impuls køb, og forbrugerombudsmandens reelle kontrol af salgsmetoder er formodentlig mindre end for bankkredit. Det kunne tale for at fjerne regler, der decideret begunstiger denne type kreditgivning.
- For så vidt angår leverandørkredit i øvrigt er der formodentlig tale om, at en ophævelse af momsafløftningen vil føre til et øget offentligt momsprovenu af størrelsesordenen 500 mio kr og efter hensyntagen til selskabs- og udbytteskatter måske godt halvdelen heraf. Skønnet er underkastet betydelig usikkerhed.
- Tabene ved en fjernelse af momsafløftningen vil være ret ujævnt fordelt på erhvervsvirksomheder, hvad enten vi opdeler virksomheder efter brancher eller efter størrelse. Selv en meget grundig empirisk undersøgelse vil næppe tegne en entydigt billede. Mange mindre selvstændige har praktisk talt intet tab på salg på kredit. Det gælder langt de fleste detailforretninger, og det gælder landmænd, dvs. en ganske væsentlig andel af de mindre selvstændige. Omvendt vil en del håndværkere yde en kortvarig kredit i forbindelse med levering af varer og tjenesteydelser.
- Momsafløftningsretten forstærker virksomhedernes mulighed for at prisdiskriminere mellem forskellige købere, hvilket er uønskeligt. Mindre seriøse købere af varer og tjenester på kredit – både privatpersoner og virksomheder – begunstiges på det offentliges bekostning.

- Momsafløftningsretten fører til mindre omsætning af fordringer på dårlige betalere og dermed til en mindre effektiv inddrivelse af sådanne fordringer.
- Momsafløftningsreglen giver en række uhensigtsmæssige incitamenter og forvriddinger, og provenutabet kunne anvendes mere effektivt til at nedsætte andre forvridende skatter. Der vil dog ikke være tale om en lovændring med meget store konsekvenser. Forvriddingerne er trods alt af begrænset størrelsesorden. Almindelig konkurrenceteori tilsiger, at en ændring ikke vil have nogen væsentlig indkomstmæssig effekt på længere sigt.

2. Momsafløftningens baggrund og begrundelse

Momsafløftningsretten består i, at en leverandør, der har solgt en momspligtig ydelse, i tilfælde af at køber ikke betaler den pågældende ydelse, kan få tilbagebetalt den moms, der er betalt på den pågældende ydelse. Dvs. en leverandør, der har solgt et fjernsyn til 10.000,00 kr. incl. moms på kredit, kan i tilfælde af at køber ikke betaler, få tilbagebetalt momsen på 2.000,00 kr.

Momsafløftningsretten skyldes nok i et vist omfang tilfældigheder. Momsen blev indført i 1967, men før vedtagelsen var der indgående drøftelser om, nøjagtigt hvornår en transaktion blev momspligtig. Spørgsmålet var, om momsen for en given periodes omsætning skulle beregnes ud fra de faktisk foretagne leverancer (faktureringsmetoden) eller om den skulle beregnes ud fra de foretagne betalinger (betalingsmetoden). Byerhvervene ønskede, at de enkelte virksomheder fik valgfrihed mellem de to metoder. Man må formode, at de enkelte virksomheder så ville vælge den metode, der gav dem størst momskredit. Resultatet endte med at blive, at den afgiftspligtige omsætning skal opgøres efter leverancemetoden. Det kan tilføjes, at de fleste europæiske lande opererer med momsafløftning, jf. tabel 1.

Et langt stykke hen i forhandlingerne om momsen var udgangspunktet imidlertid, at der skulle være valgfrihed for den enkelte virksomhed, og der var enighed om, at når virksomhederne havde valgfrihed med hensyn til beregningsmetode, var man nødt til at operere med en momsafløftningsret.

At valgfrihed forudsætter momsafløftningsret følger af, at en virksomhed, der valgte betalingsmetoden, ville have en "automatisk" momsafløftningsret. For hvis kunden ikke betalte den leverede vare, ville der efter betalingsmetoden ikke blive registreret nogen omsætning og følgelig ikke skulle betales nogen moms.

Tabel 1: Momssystemer i Europa

Land	Indførelse	Afgiftssats (%) ¹⁾		Afløftnings- mulighed
		Normal	Special	
Belgien	1969	21,0	0/1/6/12	Ja
Danmark	1967	25,0	0	Ja
England	1972	17,5	0/2,5/5	Ja
Finland	1941	22,0	8/17	Ja
Frankrig	1949	20,6	2,1/5,5	Nej
Grækenland	1986	18,0	4/8	Nej
Holland	1968	17,5	6	Ja
Irland	1972	21,0	0/3,3/10/12,5	Ja
Island	1988	24,5	14	Ja
Italien	1973	20,0	4/10	Nej
Luxemborg	1970	15,0	3/6/12	Ja
Norge	1969	23,0	0	Ja
Portugal	1984	17,0	5/12	Ja
Schweiz	1995	7,5	2,3/3,5	Ja
Spanien	1985	16,0	4/7	Ja
Sverige	1969	25,0	0/6/12	Ja
Tyrkiet	1985	15,0	1/8/23/40	Nej
Tyskland	1968	16,0	7	Ja
Ungarn	1987	25,0	0/12	Ja
Østrig	1972	20,0	10/12	Ja

Note 1: Afgiftssatsen ifølge OECD pr. 1. januar 1998, dog 1. april 1998 for Tyskland og 1. januar 1999 for Schweiz.

Kilde: International Bureau of Fiscal Documentation, Guides to European Taxation, Volume IV: Value Added Taxation in Europe (Binder *, **, *** og ****), Amsterdam.

OECD, "Consumption Tax Trends", 1999.

Dette fremgår klart af "Forslag til almindelig omsætningsafgift", fremsat af Finansministeren 12. maj 1965, hvor det i kommentarerne til § 13 bl.a. hedder:

"Paragraffens stk. 4 giver adgang til at foretage fradrag for konstaterede tab på uerholdelige fordringer vedrørende afgiftspligtige leverancer. Denne bestemmelse medfører, at virksomheder, der har valgt faktureringsmetoden, ligestilles med virksomheder, der har valgt betalingsmetoden. Efter sidstnævnte metode erlægges ingen afgift, når sælgeren ikke modtager betalingen fra køberen."

At begrundelsen for afløftningsretten var hensynet til ligestilling mellem selskaber, der anvendte faktureringsmetoden og selskaber, der anvendte betalingsmetoden, fremgår også klart af nedenstående citat fra et brev fra Radiofabrikantforeningen til udvalget vedrørende almindelig omsætningsafgift, optrykt som bilag 57 i "Beretning over Forslag til lov om almindelig omsætningsafgift (afgivet den 28. september 1965)":

"Efter Lovforslagets § 13, stk 4 kan tab på uerholdelige fordringer fradrages ved opgørelsen af den omsætning, hvor der skal svares almindelig omsætningsafgift. Denne bestemmelse må ses i sammenhæng med, at den afgiftspligtige omsætning efter virksomhedens valg kan opgøres enten på grundlag af modtagne betalinger, jfr. § 12, eller på grundlag af foretagne leverancer, jf. § 13. Vælges betalingssystemet (§ 12) vil tab på uerholdelige fordringer automatisk blive fritaget for almindelig omsætningsafgift, og vi forstår, at dette er baggrunden for, at man har foreslået, at sådanne tab også kan blive fritaget for almindelig omsætningsafgift, når en virksomhed vælger at opgøre omsætningen på grundlag af foretagne leverancer."

I Finansministeriets svar på Radiofabrikantforeningens henvendelse, der er optrykt som bilag 58 i anførte beretning, hedder det bl.a.:

"Vælges betalingssystemet, vil tab på uerholdelige fordringer automatisk blive fritaget for almindelig omsætningsafgift, og man har da fundet det rigtigst at foreslå, at sådanne tab også kan blive fritaget for almindelig omsætningsafgift, når en virksomhed vælger at opgøre omsætningen på grundlag af foretagne leverancer. For så vidt angår punktafgifterne anvendes ikke afgiftserlæggelse på grundlag af foretagne leverancer. I de bestående punktafgiftslove er der i stedet tillagt virksomhederne konkurssprivilegium for afgiften"

Det kan selvfølgelig ikke afvises, at såfremt der ikke i forbindelse med momsdebatten havde været forudsat afløftningsret, ville der i debatten være fremkommet andre argumenter for ret til afløftning, og at man så ville have valgt at indføre afløftningsret, selv om man allerede fra starten havde valgt at lægge sig fast på faktureringsmodellen.

Det umiddelbare argument for afløftningsret er uden tvivl en form for retfærdighedsfølelse: Hvorfor skal en sælger betale moms af et salg, han ikke har fået penge for? Er det ikke at føje "insult to injury", som englænderne siger, at han ikke alene må afskrive sit krav, men også skal betale penge til staten. Det er imidlertid ikke noget godt argument; VVS-manden, der har installeret et toilet uden at få betaling, skal selvfølgelig betale den leverandør, der har leveret toilettet, selv om han ikke har fået betaling herfor af sin egen kunde. Staten er blot en "leverandør" som så mange andre. En del vil formodentlig drage en skelnen mellem den moms, der hviler på sælgerens egen ydelse, og den moms der hviler på andres ydelse; de vil finde det urimeligt, at han skal betale moms af en tjeneste-

ydelse, han ikke får betalt. Omvendt vil de kunne se det rimelige i, at hvis han hovedsagelig har købt varer og videresolgt dem, således at der ikke ligger nogen nævneværdig moms på hans egen værditilvækst, så bør han være påpasselig med "statens penge", dvs. den udgående moms. Han skal ikke yde så letsindig kredit, at den moms, som er blevet betalt i alle de foregående led, nu forsvinder fra statskassen. Retfærdighedsfølelse er imidlertid ikke en god rettesnor på et så forholdsvis kompliceret område som momsafløftning.

Det skal afslutningsvis nævnes, at momsafløftning kræver forholdsvis megen dokumentation. Der skal for private kunder være sendt brev fra advokat, og der skal for virksomheder under konkurs foreligge brev fra kurator om størrelsen af dividende osv. Det kan ikke umiddelbart overskues, om der vil ske en administrativ lettelse for virksomhederne ved afskaffelse af muligheden for momsafløftning, eller om kravene til momsafløftning er fuldstændig identiske med dem, der stilles for at kunne fradrage tab i skattepligtig indkomst. I sidstnævnte tilfælde er der ingen administrativ besparelse at hente ved en fjernelse af momsafløftningen.

Det vil være logisk ved en eventuel fjernelse af momsafløftningsretten at give leverandørerne privilegeret stilling i konkursordenen.

3. Hvorfor leverandørkredit?

Sælgere af varer og tjenester yder i betydeligt omfang kredit til køber i forbindelse med handlen. Det gælder både ved salg til erhvervsvirksomheder og ved salg til forbrugere. Ved salg til forbrugere vil kreditten indimellem ikke ske fra sælger direkte, men fra en sammenslutning – forening – af sælgere. Det er tilfældet i forbindelse med en række kontokort drevet af sammenslutninger af handlende som f.eks. Veko.

Umiddelbart giver eksistensen af leverandørkredit anledning til en vis undren. Hvad er begrundelsen for, at de pågældende købere ikke låner i et pengeinstitut, som har specialiseret sig i långivning? Der er jo ikke tale om, at der spares et omkostningsled, snarere tværtimod.

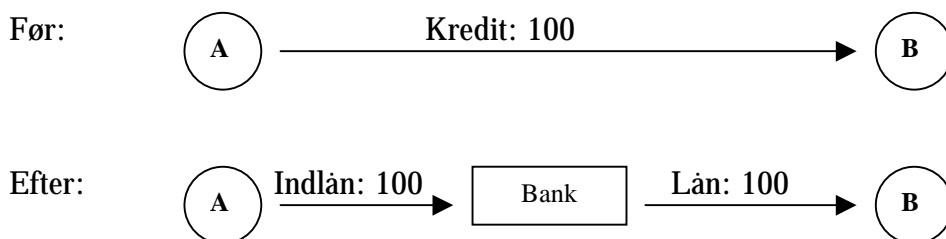
Afsnit 3.1 skitserer sammenhængen imellem det registrerede kreditomfang og antallet af kreditvurderinger, når leverandørkreditter ydes med baggrund i en langvarig praksis. I afsnit 3.2 drøftes "uundgæelig" kredit, og i afsnit 3.3 påpeges andre rationelle bevæggrunde for ydelse af leverandørkreditter til private og professionelle.

3.1 Sædvaner, leverandør- og bankkreditter

Som forsimpning forudsættes leverandørkredit ydet som branchemæssig kutyme, selvom den ikke nødvendigvis er hensigtsmæssig ud fra en snæver økonomisk vurdering. På denne måde fås et overblik over den maksimale ændring af kreditomfanget og den maksimale besparelse af kreditvurderinger, såfremt leverandørkreditterne helt erstattes af bankfinansiering.

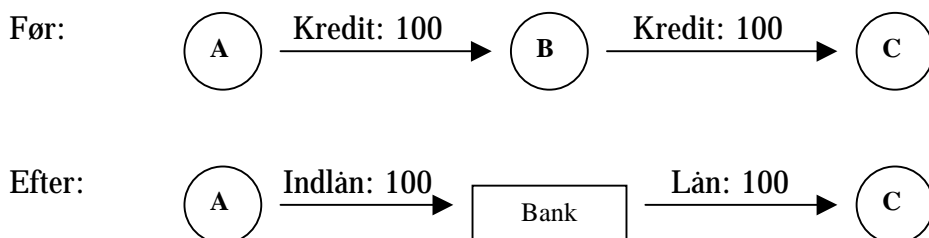
Vi betragter tre situationer, som kendetegnes ved vareleverandører med og uden finansiell styrke til at yde kredit, ved "kreditkæder" med varierende længde og ved, at debitorers indfrielse af leverandørkreditter som forenkling forudsættes anvendt til at reducere varekreditorerne.

Figur 1: Vareleverandør uden bankkredit men med finansielle aktiver.
Varekøber videresælger kontant.

Figur 1 illustrerer en simpel situation. En leverandør A med finansiell styrke selvfinansierer en leverandørkredit på 100 til en kunde B, der videresælger på kontantbasis. Hvis B alternativt finansierer sig via sin bank, bliver leverandørens kreditvurdering erstattet af en bank-vurdering, og leverandørkrediten bliver erstattet af en bankkredit, men økonomiens samlede registrerede kreditgivning og den samlede ressourceindsats på kreditvurdering er uændret.

Figur 2: Vareleverandør uden bankkredit men med finansielle aktiver.
Varekøber videresælger på kredit.

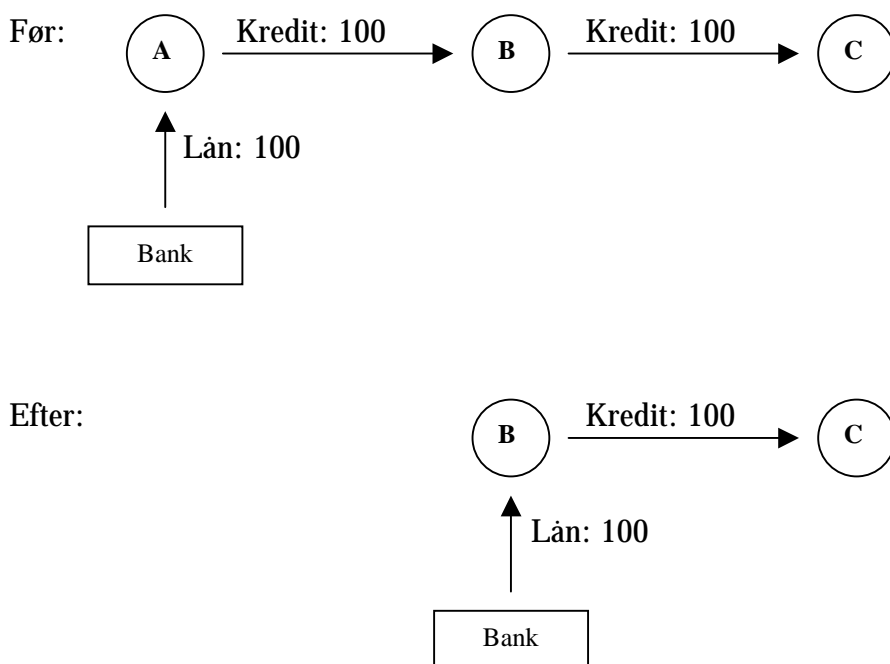

Figur 2 viser den lidt mindre forenkledede situation, hvor A giver kredit på 100 til B, der igen yder en kredit på 100 til C. Lad igen det yderste led i "kreditkæden" optage et banklån til erstatning for leverandørfinansiering. Når C undlader brug af leverandørkredit, forbedres likviditeten hos B, som så kan undlade at optage leverandørkredit hos A.

Sammenlignet med den simple situation påvirkes både den samlede kreditgivning og omfanget af kreditvurderinger. De samlede bankkreditter øges med 100, men de samlede leverandørkreditter falder med 200, og tilsvarende reduceres antallet af kreditvurderinger med en.

Med andre ord vil bankfinansiering af det yderste led i "kreditkæden" sænke det samlede kreditomfang og antallet af kreditvurderinger. Reduktionens omfang vokser med "kreditkædens" længde.

Figur 3: Vareleverandør med bankkredit og uden finansielle aktiver.
Varekøber videresælger kontant.

Det er naturligvis en forenkling generelt at påregne rigelig likviditet i "kreditkædens" første led. Vi ser derfor i figur 3 på den modifikation af figur 1, hvor A nu finansierer sig via en bankkredit. Hvis B optager et banklån og betaler kontant, kan A undlade lånoptagelse, så den samlede bankfinansiering bliver uændret, men økonomiens samlede kreditgivning reduceres med 100, ligesom der spares en kreditvurdering.

Alt i alt ser vi altså den hovedregel, at jo stærkere tendensen er til at yde bankkreditter fremfor leverandørkreditter i de yderste led af "kreditkæden", jo flere kreditvurderinger kan der spares, og jo mindre bliver den samlede registrerede kreditgivning.

3.2 "Uundgåelig" kredit?

I mange tilfælde er kontantsalg imidlertid upraktisk eller "umuligt". Når en håndværker leverer varer og tjenester, er det upraktisk med afregning i takt med levering. Og selv når der faktureres kontinuerligt, vil der være et vist element af kredit; betalingen finder ikke sted samtidig med varens overdragelse, og der er derfor risiko for manglende betaling. En del af problemerne kan undgås ved forudbetaling, men der vil så være et kreditelement den anden vej.

Det er i høj grad transaktionsomkostningerne ved måling af de leverede ydelsers værdi, som fører til, at det er hensigtsmæssigt med kredit i en samhandel. Principielt er der tale om en velovervejet og ofte kutymemæssig beslutning, hvor den ene eller anden part muligvis bærer en risiko imod en passende kompensation.

Omfanget af den "uundgæelige" kredit er et empirisk spørgsmål. Omfanget af den "uundgæelige" kreditrisiko er det ikke muligt umiddelbart at afgrænse, og det er i øvrigt vanskeligt at give en entydig vurdering af, hvem der mest hensigtsmæssigt bærer denne risiko.

Ved samhandel imellem professionelle synes tendensen at gå i retning af en reduktion af den uundgæelige kreditrisiko. Den teknologiske udvikling indenfor bogførings- og betalingsoverførelssystemer har ført til, at der kun i sjældne tilfælde behøver at forløbe mere end nogle ganske få dage fra levering til betaling. I tilfældene med konkursrisiko hos mindst en af samhandelsparterne er det op til individuel aftale imellem parterne, om køber skal forudbetale med eller uden bankgaranti eller, om sælger skal yde kredit med eller uden garanti.

Ved salg til private er den enkelte ordre mindre, der vil langt sjældnere være tale om "repeated business", og informationsniveauet om leverandørs og kundes kreditværdighed er typisk lavere.

Der er faste omkostninger forbundet med kreditvurdering. Derfor bør der selvsagt kreditvurderes mindre hyppigt, jo mindre den enkelte ordre er. Tilsvarende er hyppigheden af ordrer med "uundgæelig" kreditrisiko også højere for salg til private end til erhvervsmæssige kunder.

Selvom man kan argumentere såvel for forudbetaling som for leverandørkredit ved handel med private, er leverandørkredit formodentlig ofte den hensigtsmæssige form.

På den ene side er det formodentligt mindre ressourcekrævende at tilvejebringe troværdige kreditoplysninger om professionelle end om private. De lokale pengeinstitutter har solidt kendskab til lokale virksomheder, og kan derfor umiddelbart give en velunderbygget kreditvurdering af en lokal erhvervsdrivende, medens det ofte er umuligt mht. f.eks. private lejere. Dette taler for forudbetaling fra den private kunde som den billigste løsning på risikodelingen.

På den anden side har leverandøren mange forskellige kunder indenfor samme branche, medens den private kunde indgår et relativt begrænset antal handler med "uundgæelig" kredit. Leverandøren har altså ganske gode muligheder for diversifikation, hvad der gør ham mere velegnet til at bære kreditrisikoen end den enkelte private kunde. Naturligvis imod et gennemsnitligt beregnet risikotillæg til prisen.

Det bør pointeres, at det forhold, at erhvervsdrivendes tab på privatkunder (under visse forudsætninger mht. retsforfølgning) er indkomstskattemæssigt fradragsberettigede, ikke er et relevant argument for leverandørkredit. Fradragsretten modsvares jo af, at pristillægget for at bære risiko er skattepligtigt.

Ved forudbetaling fra privatkunder giver leverandøren et prisnedslag (ikke skattepligtigt), som modydelse for det forventede (ikke fradragsberettigede) tab ved leverandørens evt. fallit. Forudbetaling begunstiges dog skattemæssigt, fordi rabatten svarende til den risikofrie forrentning er skattefri for privatkunden, medens den udløser en skattebesparelse for leverandøren.

3.3 Andre forklaringer på leverandørkredit

Men baggrund i afsnit 3.1 kan man forundres over, at der overhovedet ydes leverandørkredit. De mest sandsynlige forklaringer er argumenter af typen asymmetrisk information, skat og transaktionsomkostninger, som hver især kan tale for privatøkonomisk rationalitet bag ydelsen af leverandørkredit.

Det første argument er *skat*. Som det senere anskueliggøres, indebærer momsreglerne en bias til gunst for leverandør- fremfor bankkredit.

For det andet kan leverandører ved salg til erhvervsdrivende have en relativ fordel mht. såvel *kreditvurdering* som i relation til virkemidler ved misligholdelse.

- Sælger opbygger gennem salg til en bestemt type kunder (f.eks. tøjforretninger) en speciel ekspertise inden for kreditvurdering af denne type forretninger. De opnår en viden om de enkelte kunder gennem forretningsforbindelse over en længere periode, og de opnår en viden om kundens marked. Sælger er derfor bedre til kreditvurdering på dette segment end pengeinstitutter.
- Sælger har bedre mulighed for at tvinge låntager til at betale/overholde betalingsaftaler end et pengeinstitut har, fordi sælger kan afbryde leverancer. Pengeinstituttet kan kun vælge at forlange køber konkurs, hvilket er et ganske drastisk indgreb. Desuden er "konkursomkostningerne" typisk så høje, at pengeinstituttets udbytte ved konkursbegæring er neglignabel, jf. Møller, Nielsen og Poulsen (1999).

For det tredje giver leverandørkredit sælger en mulighed for *prisdiskriminering*, som lovgivningen reelt ikke kan gribe ind overfor. Prisdiskriminering er ellers *generelt* vanskelig at implementere, dels på grund af både dansk lovgivning og EU-lovgivning, dels på grund af muligheden for videresalg. EU ser som bekendt ikke mildt på prisdiskriminering. Derudover lægger parallelimport og indenlandsk videresalg begrænsninger på virksomheders muligheder for at prisdiskriminere mellem forskellige kunder. Endelig spredes rygter om forskellig behandling af kunder sandsynligvis forholdsvis hurtigt. Muligheden for prisdiskrimination skal eksemplificeres dels ved salg til virksomheder, dels ved salg til forbrugere.

Salg til virksomheder: Som eksempel ses på et produkt med et meget højt dækningsbidrag. Grænseeksemplet er salg af software med marginalomkostning på 0.

Betragt situationen med creditsalg, hvor der er to kunder. Den ene er solvent, og der er 100% sandsynlighed for at han betaler, den anden er insolvent og der er 50% sandsynlighed for, at han betaler. De får begge tilbudt varen til pris 100, ligesom begge kan købe varen med kredit i 3 måneder og med en rente svarende til en risikofri rente på 1% pr. kvartal. Det er klart, at dette tilbud indebærer en reel prisdiskrimination mellem de to købere. Prisdiskriminationen sker i kreditten. Den solvente køber får tilbudt et lån svarende til markedsrenten for solvente købere som ham selv. Den anden køber får tilbudt et lån til en rente, der ligger langt under markedsrenten for en sådan låner. En låner, hvor der kun er 50% sandsynlighed for, at han betaler sit lån tilbage, skulle i virkeligheden betale en rente på 102% pr. kvartal for et lån med en løbetid på ét kvartal. Sælger ville selvfølgelig aldrig drømme om at tilbyde en konkurstruet kunde et lån med en rente på 1%, hvis han skulle yde

lånet alene, dvs. uden at kunden købte noget ved samme lejlighed. Der er derfor tale om en skjult rabat til den risikable kunde.

En prisdiskrimination af denne type er vanskelig at opdage, og den er endnu vanskeligere at klage over for den solvente kunde. Han kan ikke klage over, at han ikke får tilbudt de samme forretningsbetingelser som den anden kunde, for det gør han jo formelt; han får tilbudt samme betingelser som den anden kunde, både for så vidt angår pris og kreditvilkår. Det er ikke let at klage over, at der ikke forlanges en højere kreditrente af en anden kunde. Kreditvilkårene bør principielt afhænge af kundens bonitet, men det er jo en subjektiv bedømmelsessag. En klage om prisdiskrimination gående ud på, at andre kunder med dårligere solvens end én selv får tilbudt kredit på samme vilkår som man selv får, er næppe let at vinde ved domstolene.

Salg til forbrugere: Salg til forbrugere sker i et vist omfang som kontosalg. Enten kan forretningen have eget kontokort, eller den kan deltage i et kontokortsamarbejde med andre forretninger. Sådant kontokortsalg er en konkurrent dels til pengeinstitutkredit, dels til kreditkort som f.eks. Access Card. Det er her vanskeligt at tro, at forretningerne skulle have større ekspertise i kreditvurdering end pengeinstitutter har, om end der naturligvis kan forekomme samarbejde imellem ikke konkurrerende kontoselskaber om f.eks. opbygning og vedligeholdelse af kreditscorings- og bogholderisystemer mv. Fordelen ved kontokortkredit og anden form for kredit fra sælger er først og fremmest, at kunden kan få et lån hurtigt, hvilket gør impuls køb lettere.

4. Momsafløftning og leverandørkredit

Momsafløftningen kan virke som en naturlig ting. Sælger har ikke fået sine penge. Er det ikke urimeligt, at staten skal have sine momspenge, når sælgeren ikke har fået en krone? Dette er en for enkel tankegang.

Ud fra en samfundsøkonomisk synsvinkel er det mest hensigtsmæssigt, at der ikke er nogen adgang til momsafløftning. *Det indses lettest ved at betragte beslutningen om salg og beslutningen om kredit som to uafhængige beslutninger.* Hvis en anden end sælger havde finansieret købet, ville moms blive betalt uafhængigt af, om køber var i stand til at betale lånet tilbage eller ej.

I dette afsnit argumenteres for, at adgangen til momsafløftning indebærer en konkurrenceforvridning mellem den sælgende virksomhed som kreditgiver og egentlige finansielle virksomheder som kreditgivere. Forvridningen vokser med tabsrisikoen på lånene og lånenes gennemsnitlige løbetid. Der argumenteres også for, at momsreglerne indebærer en forvridning af den hensigtsmæssige navngivning af betalingen for leverandørkredit, idet der ved salg til momsregistrerede er en beskedent fordel ved at yde kreditten rentefrit imod implicit betaling i form af en højere fakturapris fremfor ved at yde kredit imod eksplicit rente.

Der ses bort fra indkomstskatter, hvad der naturligvis er en forsimpelse specielt mht. forvridningernes styrke. Ved "kontant betaling" forstås fuld betaling i umiddelbar forlængelse af en modtagen faktura.

4.1 Moms, renter, rabatter og debitortab

Retten til momsafløftning afhænger af kreditgivningens karakter, og værdien af momsafløftningsretten er til en vis grad kædet sammen med reglerne for moms af renter og rabatter.

Retten til momsafløftning for debitortab er ikke uafhængig af kreditomfanget. Ifølge Momsvejledningens afsnit G.1.6.1 er udgangspunktet, at en konkret vurdering kan føre til, at et opstået tab ikke anses for at være et tab som følge af en momspligtig leverance men derimod som følge af et låneforhold, hvilket ikke berettiger til afløftning. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis kreditor har *"ydet kredit ud over, hvad der er sædvanligt indenfor den pågældende branche, eller har fortsat leveringen igennem længere tid, selv om han burde have indset, at debitor ikke ville være i stand til at betale"*. Momsvejledningen påpeger dog også, at domstolene endnu ikke har haft lejlighed til at tage stilling til fradragsrettens omfang i usædvanlige handelsforhold.

Momsvejledningens afsnit G.1.3.3 beskriver opgørelsen af momsgrundlaget i relation til renter. Det hedder, at *"Renter, der beregnes af den til enhver tid skyldige del af købesummen, kan holdes uden for momsgrundlaget på betingelse af, at det af købekontrakten eller af bilag vedrørende betalingerne fremgår, hvor meget renten udgør af de enkelte betalinger"*, jf. også Merværdiafgiftsloven §27, stk. 3, nr. 4. For at kunne holde renter uden for momsgrundlaget skal renten f.eks. beregnes som en procentandel af månedens saldo, og rentebeløbets andel af hver enkelt betaling skal fremgå direkte.

Momsvejledningens afsnit G.1.3.1 sonderer imellem ubetingede og betingede rabatter. Ubetingede rabatter er ydet på det tidspunkt, hvor leveringen finder sted, og kan derfor f.eks. være kasserabatter ved forudbetaling. Betingede rabatter er derimod rabatter, som først kan blive effektive på betingelser, som måske opfyldes efter leveringen. For betingede rabatter er reglen, at de kan holdes udenfor momsgrundlaget ved udstedelse af en kreditnota til kunden for den ydede rabat og dennes momsandel.

4.2 Momsafløftning og kredit til ikke momsregistrerede I

Det mest simple illustration af momsafløftningsrettens betydning fås ved at tage udgangspunkt i kredit til en husholdning.

Som eksempel betragtes følgende: En kunde køber f.eks. et fjernsyn til 10.000 kr., hvoraf 2.000 kr. er moms. Han vil finansiere købet med kredit. Valget står mellem to kreditmuligheder:

- Forretningen kan yde ham kredit (herunder kredit gennem kontoring)
- Han kan få kredit gennem et pengeinstitut

Lad os gøre følgende forenkende antagelser: Lånet skal tilbagebetales om ét år. Den risikofrie rente er 4%. Sandsynligheden for, at kunden ikke betaler lånet tilbage er x , hvor x er et tal mellem 0 og 1 ($x=0.10$ svarer til 10% sandsynlighed for, at lånet ikke betales tilbage). Låntager betaler ikke oprettelsesgebyr, kun rente. Pengeinstituttet vil for at yde et sådant lån kræve en minimumsrente så:
 $(10.000)(1+r)(1-x) = (10.000)(1+0,04)$.

Tabel 2 viser pengeinstituttets minimumsrentesats afhængigt af størrelsen af x . Helt som forventet afspejler kreditrisikoen sig i højere rentesatser. Og med minimumsrentesatsen opnår pengeinstituttet netop en forventet forrentning af sine udlån, som svarer til den risikofrie rente. Eksemplet kan let udbygges, så der tages højde for dækning af pengeinstituttets interne sagsomkostninger ved behandling af lånesagen.

Tabel 2: Kreditgivers minimumsrentesats mv. afhængigt af lånets tabsrisiko

Tabsrisiko	Pengeinstitut		Leverandør		Pengeinstituttets merrentesats
	Minimumsrentesats	Forventet rente	Minimumsrentesats	Forventet rente	
0	4,00%	4,00%	4,00%	4,00%	0,00%
.01	5,05%	4,00%	4,85%	4,00%	0,20%
.05	9,47%	4,00%	8,42%	4,00%	1,05%
.10	15,56%	4,00%	13,33%	4,00%	2,22%

Hvordan ser regnestykket ud, hvis det er sælger (f.eks. forretning), som giver kredit? Vi ser helt bort fra spørgsmålet om, hvorvidt kreditgivning er med til at øge sandsynligheden for salg og går ud fra, at kunden køber varen under alle omstændigheder. *Formålet er udelukkende at analysere, i hvilket omfang momsafløftningsretten giver forretningen en unfair fordel i forhold til pengeinstituttet på kreditgivningsområdet helt uanset, hvem af parterne, der i øvrigt er bedst (mest effektive) til at yde kredit.* Vi beskæftiger os altså udelukkende med spørgsmålet om, hvorvidt momsafløftningsretten giver anledning til forvriddinger imellem forskellige udbydere af de samme finansielle tjenester.

Forvriddningen belyses på to måder. Vi beregner, hvilken minimumsrente forretningen skal forlange, og vi beregner, hvor store meradministrationsomkostninger forretningen kan operere med og stadig være konkurrencedygtig med pengeinstituttet. Det er to måder at belyse samme sag, *nemlig om forretningen som følge af momsafløftningen får en konkurrencefordel i forhold til pengeinstituttet, hvis parterne i øvrigt fra "naturens hånd" er lige egnede til at yde kredit.*

En forretning, der yder kredit på 10.000 kr. vil skulle have en forventet betaling på $(10.000)(1,04)$ om ét år ved et rentekrav svarende til 4% risikofri rente. Med en rentesats på kreditten på r og en tabssandsynlighed på x fås den forventede betaling på kreditten om ét år som: $(10.000)(1+r)(1-x) + (2.000)(x)$, hvor $(2.000)(x)$ angiver den forventede momsrefusion.

Tabel 2 viser, hvor meget lavere rentesats leverandøren kan kræve på kreditten i forhold til pengeinstituttet. Med de gjorte forudsætninger bliver leverandørens krav til rentesatsen 0,20 procentpoint mindre ved en tabsrisiko på 1% og 2,22 procentpoint mindre ved en tabsrisiko på 10%. Det er formentlig sjældent at operere med væsentligt højere tabsrisici end 10% og det typiske er en langt lavere risiko.

På grundlag af rentesatserne i tabel 2 og de respektive sandsynligheder viser tabel 3 kundens forventede ligevægtslåneomkostning ved leverandørfinansiering.

Tabel 3: Kundens forventede ligevægtslåneomkostning, når leverandøren har samme funding-rente som pengeinstituttet

Tabrisiko	Forventet ligevægtslåneomkostning
0	4,00%
.01	3,80%
.05	3,00%
.10	2,00%

Forretningens fordel kan også udtrykkes på en anden måde nemlig ved at beregne, hvor meget mindre effektiv forretningen kan være i sin kreditadministration og alligevel være i stand til at yde kredit på mindst ligeså attraktive kundevilkår som pengeinstituttet. Tabel 4 viser hvor store meromkostninger leverandøren kan have sammenlignet med pengeinstituttet. Meromkostningerne svarer til den kapitaliserede værdi af kundens alternative rentefordel, og de vil derfor udgøre derfra 0% til 2,00% af kreditbeløbet på 10.000 kr., hvis de afholdes på tidspunkt 1.

Tabel 4: Leverandørens merligevægtsadministrationsomkostninger ved samme fundingrente som pengeinstituttet (låneprovenu på 10.000 kr.)

Tabrisiko	Merligevægtsadministrationsomkostninger ved afholdelse T= 0	Merligevægtsadministrationsomkostninger ved afholdelse T= 1
0	0,00	0,00
.01	19,23	20,00
.05	96,15	100,00
.10	192,31	200,00

Sammenfattende får vi det – intuitivt indlysende – resultat, at momsafløftningen kun spiller en rolle ved kreditgivning til låntagere, hvor der er en vis tabrisiko i forbindelse med kreditten. Dvs. vi vil forvente, at leverandørkredit først og fremmest gør sig gældende i forbindelse med højrisikokøbere.

På privatkundeområdet er der næppe tvivl om, at denne tendens gør sig gældende. Det er først og fremmest kunder med høj risiko for misligholdelse, der benytter sig af kontokort. Det skal dog også nævnes, at medens der på privatkundeområdet klart er en forvridding i de eksisterende regler, er det næppe en forvridding af en art, som kan karakteriseres som værende virkelig væsentlig. Det følger alene af, at omfanget af kontokredit (incl. kontoringskredit) er så beskedent, som det er.

Forbrugerstyrelsens sekretariat har indsamlet informationen i tabel 5 om omsætningen gennem forskellige kortsystemer.

Tabel 5: Omsætning fordelt på forskellige kort i 1996 (mia. kr.)

Benzinselskaber	14.5
De landsdækkende betalingssystemer (incl. Dankort)	112.9
De internationale betalingssystemer	10.8
Stormagasiner	0.7
De interne betalingssystemer (herunder kædeforretninger)	1.0
De lokale kontoringe	0.4
Homebankingsystemer	10.2
Interne hævekort	5.6

Det ses, at stormagasiner, lokale kontoringe og kædeforretninger (vi kan ikke bedømme, om "interne betalingssystemer" er interessante) har en samlet omsætning på højst 2,1 mia. kr. om året. Hvis vi sætter tabsprocenten til 5%, hvilket er relativt højt, fås en momsafløftning af størrelsesordenen 20 mio. kr. om året. Det eneste interessante i denne sammenhæng er benzinselskaberne, hvor tallene muligvis er af en vis størrelsesorden. Spørgsmålet er, hvor stor tabsprocenten er på disse kreditter. Vort gæt er, at den er forholdsvis lav for denne type kredit, der typisk betales ved månedens udgang. Det er jo ikke større varer, der købes på denne måde.

Alt i alt må vi nok konkludere, at momsafløftningsretten i praksis ikke er et væsentligt problem for så vidt angår kreditsalg til forbrugerne via kontokort med videre. Der kan være god grund til at fjerne momsafløftningen, men det vil næppe have nogen væsentlig effekt på omfanget af kontokortsalg, bl.a. fordi kontokunder næppe er særlig rentefølsomme.

4.3 Momskonteringsprincipper for debitorstab og debitorstabenes fordeling

Ser vi bort fra skatter og afgifter er det næppe særlig interessant, hvordan et givet forventet debitorstab fordeles på små og store tab. Det er uden betydning for det samlede tab, om 10% af debitorerne intet betaler, eller om 12,50% hver især betaler 20% af deres skyld. Det samlede tab bliver i begge tilfælde netop 10% af debitormassen. En sådan irrelevans gælder ikke nødvendigvis under de danske momsregler.

Dette afsnit argumenterer for, at momsafløftningens værdi afhænger af samspillet imellem debitorernes sammensætning efter betalingsevne og principperne for den momsregnskabsmæssige kontering af misligholderes evt. betaling på skyldig "hovedstol" og skyldige renter.

Momsvejledningen beskriver reguleringen af afskrivning af a'conto beløb. Det hedder bl.a. i afsnit G.1.6.5.1, at "*Alle løbende indbetalinger, der er modtaget fra debitorer før betalingsstandsningen eller før gennemførelsen af en kreditorordning, skal som udgangspunkt afskrives på den ældste del af fordringen. Foreligger der tilkendegivelser fra debitorerne eller en konkret aftale imellem parterne om anden anvendelse af sådanne indbetalinger, f.eks. til forlods nedbringelse af skyldige renter, vil denne fremgangsmåde kunne godkendes. Foreligger der ikke sådanne tilkendegivelser eller aftale, vil kreditor dog kunne bestemme over beløbets anvendelse på betingelse af, at der tages behørig hensyntagen til debitorernes interesser*".

Det hedder endvidere, at *"Vestre Landsret har ved dom af 3. Oktober 1991 stadfæstet en fogedretskendelse om, at indbetalinger fra debitor i forbindelse med opgørelse af tab på debitorer i visse tilfælde forlods kan afskrives på renter. Dommen fastslår, at ingen af momslovens bestemmelser angiver, hvordan tabet skal opgøres for kreditor, og at spørgsmålet om, hvorvidt tilskrevne renter forlods anses for betalt ved indbetalinger fra debitorer, derfor må afgøres efter almindelige obligationsretlige regler. Retten lagde ved afgørelsen vægt på, at det er branchekutyme, at kreditrenter forfalder og betales forud for anden gæld, og at dette også var i debtors interesse, jf. ligningslovens §7, stk. 5"*.

Således er det ganske åbent, hvorvidt a'conto betalinger skal afskrives først, sidst eller proportionalt på oprindeligt lånt beløb og på senere tilskrevne renter. Og fuldt så væsentligt er der stærke indicier på, at kreditor på kreditgivningstidspunktet eller senere har stærk indflydelse på valget af princip. Derfor er det for leverandør – såvel som for Staten – væsentligt, om og i hvilken grad man kan øge momsafløftningsrettens værdi via aftaler om den momsbogføringsmæssige anvendelse af debtors a'conto betalinger.

Lad os gennemgående forudsætte et forventet debitortab på 10% af ydede leverandørkreditter med påløbne renter.

Vi vil først se på, hvornår det valgte bogføringsprincip påvirker størrelsen af det momsafløftede beløb.

Kontantprisen er 10.000 kr. (incl. moms), og den aftalte kredittid er på 1 år. Endvidere forudsættes 100 solgte enheder på kredit og en rentesats på 25% ved salg på kredit. Konsekvensen af bogføringsprincip og fordelingen af debitortab illustreres ved tabel 6.

Betragt tilfældet med 10 misligholdere. Med 10 misligholdere vil der være 90 fuldt betalende, og da misligholderne intet betaler, får konteringsprincippet for delvis betaling selvsagt heller ingen betydning. Der misligholdes altså et samlet fakturabeløb på 125.000 kr. (incl. moms) svarende til et momsafløftningsgrundlag på 100.000 kr. Men hvad nu, hvis der i stedet var 11 misligholdere, som hver betalte 9,0909% af deres skyld?

Tabel 6: Fordelingen af debitorstab (10% af debitormassen) ved forlods anvendelse af debitorbetalinger til renter

Antal misligholdere	Konteringsform	Beløbstype	Betalt beløb pr. misligholder	Ikke betalt beløb pr. misligholder	Ikke betalt beløb for alle misligholdere	
10	Alle	Kontantpris	0,00	10.000,00	100.000,00	
		Renter	0,00	2.500,00	25.000,00	
		I alt	0,00	12.500,00	125.000,00	
11	Proportional	Kontantpris	909,09	9.090,91	100.000,00	
		Renter	227,27	2.272,73	25.000,00	
		I alt	1.136,36	11.363,64	125.000,00	
	Renter forlods	Kontantpris	0,00	10.000,00	110.000,00	
		Renter	1.136,36	1.363,64	15.000,00	
		I alt	1.136,36	11.363,64	125.000,00	
	Renter sidst	Kontantpris	1.136,36	8.863,64	97.500,00	
		Renter	0,00	2.500,00	27.500,00	
		I alt	1.136,36	11.363,64	125.000,00	
	20	Proportional	Kontantpris	5.000,00	5.000,00	100.000,00
			Renter	1.250,00	1.250,00	25.000,00
			I alt	6.250,00	6.250,00	125.000,00
Renter forlods		Kontantpris	3.750,00	6.250,00	125.000,00	
		Renter	2.500,00	0,00	0,00	
		I alt	6.250,00	6.250,00	125.000,00	
Renter sidst		Kontantpris	6.250,00	3.750,00	75.000,00	
		Renter	0,00	2.500,00	50.000,00	
		I alt	6.250,00	6.250,00	125.000,00	
21		Proportional	Kontantpris	5.238,10	4.761,90	100.000,00
			Renter	1.309,52	1.190,48	25.000,00
			I alt	6.547,62	5.952,38	125.000,00
	Renter forlods	Kontantpris	4.047,62	5.952,38	125.000,00	
		Renter	2.500,00	0,00	0,00	
		I alt	6.547,62	5.952,38	125.000,00	
	Renter sidst	Kontantpris	6.547,62	3.452,38	72.500,00	
		Renter	0,00	2.500,00	52.500,00	
		I alt	6.547,62	5.952,38	125.000,00	

Når blot nogle debitorer foretager delvis betaling, er det ikke generelt ligegyldigt for momsafløftningens værdi, hvordan betalingerne konteres.

Tabfordelingen på debitorer bliver ligegyldig med *proportional fordeling* af indbetalte beløb på kontantpris og renter. Med en forventet misligholdelse på 10% vil "Ikke betalt beløb for alle misligholdere" udgøre 125.000 kr. (incl. moms) for alle tabfordelinger. Og med 80% kontantpris og 20% renter bliver momsafløftningsgrundlaget tilsvarende 100.000 kr. (incl. moms) helt uanset, om det samlede misligholdte beløb fremkommer som mange små eller få store beløb.

Man ville vel umiddelbart forvente en højere momsafløftning, hvis a'conto betalinger *forlods afskrives på tilgodehavende renter* fremfor, hvis de fordeles proportionalt på kontantpris og renter. Ved at lade betalingerne gå forlods til renter bliver hele den pågældende skyldners kontantkøbesum momsafløftet, medens det ved proportional fordeling kun gælder for de 80% af det misligholdte fakturabeløb, som ikke er moms. Vi ser dette ved 11 misligholdere, hvor det samlede afløftningsgrundlag er 110.000 kr. (incl. moms) ved "Renter forlods" eller 10.000 mere end de 100.000 kr. ved proportional fordeling.

Det er imidlertid centralt, at det ikke generelt gælder, at det samlede momsafløftningsbeløb vokser og vokser ved flere og flere misligholdere, som hver især misligholder et mindre og mindre beløb. Effekten gælder kun til en vis grænse. Ved en passende høj betaling pr. misligholder svarer ydelsen netop til de skyldige renter. Herefter forøger flere misligholdere ikke det samlede momsafløftningsgrundlag, for alle skyldige renter bliver eksakt betalt. En yderligere misligholder vil selvfølgelig forøge momsafløftningsgrundlaget med sin egen misligholdelse af en del af kontantprisen, men forøgelsen bliver eksakt opvejet af lavere afløftning for alle de "hidtidige" misligholdere, som nu hver især misligholder en lidt mindre andel af kontantprisen. Med forudsætningerne bag tabel 6 har man ved 20 misligholdere passeret grænsen, hvor en ekstra misligholder forøger afløftningsbeløbet.

Endelig viser tabel 6, at momsafløftningsgrundlaget falder og falder med flere og flere misligholdere, hvis a'conto indbetalinger *forlods afskrives på kontantprisen*, om end der også her vil være en grænse svarende til fuld betaling af kontantkøbesummen.

Et er, at valget af momsregnskabsmæssig kontering principielt kan påvirke momsafløftningsgrundlaget. Noget andet er den potentielt maksimale styrke. Endelig er der spørgsmålet om afløftningens forventede variation på et kapitalmarked med en så stærk priskonkurrence, at hele fordelingen ved momsafløftning nedvælttes i rentesatserne.

Hvis vi først negligerer konkurrencen på kapitalmarkedets udbuds side, viser tabel 7, hvor meget det modtagne momsafløftningsbeløb maksimalt kan udgøre af kontantprisen. Igen er det forventede misligholdte beløb på 10% af skylden, så jo flere misligholdere, jo højere kan momsafløftningsbeløbet blive, blot rentesatserne er tilstrækkeligt høje. Og i det helt ekstreme tilfælde opnås en momsafløftning på 20% af kontantprisen incl. moms.

Tabel 7: Maksimal forventet momsafløftning og betingelserne herfor ved leverandørkredit, hvor debitorbetalinger forlods anvendes til renter

Betalingsevner (% af skyld)		Misligholderandel (%)	Mindstekrav til renters andel af skyld (%)	Maksimalt forventet modtaget momsafløftningsbeløb (% af kontantpris incl. moms)
0,00	100,00	10,00	0,00	2,00
10,00	100,00	11,11	10,00	2,22
20,00	100,00	12,50	20,00	2,50
40,00	100,00	16,67	40,00	3,33
60,00	100,00	25,00	60,00	5,00
80,00	100,00	50,00	80,00	10,00
90,00		100,00	90,00	20,00

Anm.: De forventede debitorbetalinger udgør 90% af skylden

Det langt mere interessante er momsafløftningens påvirkning af den forventede ligevægtslåneomkostning. Til brug herfor har vi i tabel 8 beregnet værdien af den samlede forventede momsafløftning som andel af kontantprisen. Med et års kredittid angiver denne procentandel, hvor meget ligevægtslåneomkostningen bliver reduceret, når hele momsafløftningen nedvælttes i renten.

For et forventet debitorstab på 10% varierer momsafløftningens værdi fra 0 til 2,26% af kontantkøbessummen (incl. moms). Værdien er altid 2,00% ved proportional fordeling. Når a'conto betalinger afskrives forlods på renter, kan værdien øges til 2,26%. Omvendt falder værdien successivt fra 2,00% til 0, når a'conto betalinger forlods anvendes til afskrivning på kontantprisen.

Sammenlignet med den umiddelbare konklusion i afsnit 4.2 kan der således være tale om ikke helt uvæsentlige afvigelser. Vi fandt i afsnit 4.2, at momsafløftningsretten ved en risikofri markedsrente på 4% kunne reducere ligevægtslåneomkostningen fra 4,00% til 2,00%. Nu er konklusionen, at momsafløftningsreglen - afhængigt af det valgte subsidiært gældende princip for momsregnskabsmæssig kontering - kan indebære alt fra en uændret ligevægtslåneomkostning på 4,00% til et fald fra 4,00% til 1,74%.

Tabel 8: Momsaflyftningsret og kriterier for momsregnskabsmæssig kontering af misligholderes betaling

Misligholdelse		Misligholders rentebetaling som procent af skyldige renter			Momsaflyftet fakturabeløb pr. misligholder som procent af kontantprisen (incl. moms)			Leverandørens samlede modtagne momsaflyftningsbeløb som procent af samlet alternativ kontantkøbssum (incl. moms)		
Betalings- evne (% af skyld)	Andel af debitorer (%)	Propor- tional fordeling	Renter forlods	Renter sidst	Propor- tional fordeling	Renter forlods	Renter sidst	Propor- tional fordeling	Renter forlods	Renter sidst
0,00	10,00	0,00	0,00	0,00	100,00	100,00	100,00	2,00	2,00	2,00
10,00	11,00	10,00	86,42	0,00	90,00	100,00	88,66	2,00	2,22	1,97
11,54	11,30	11,54	100,00	0,00	88,46	100,00	86,92	2,00	2,26	1,96
20,00	12,50	20,00	100,00	0,00	80,00	90,43	77,32	2,00	2,26	1,93
40,00	16,67	40,00	100,00	0,00	60,00	67,83	54,59	2,00	2,26	1,82
60,00	25,00	60,00	100,00	0,00	40,00	45,22	31,72	2,00	2,26	1,59
80,00	50,00	80,00	100,00	0,00	20,00	22,61	8,29	2,00	2,26	0,83
86,54	74,29	86,54	100,00	0,00	13,46	15,22	0,00	2,00	2,26	0,00
90,00	100,00	90,00	100,00	25,71	10,00	11,30	0,00	2,00	2,26	0,00

Anm. 1: Den risikofrie markedsrente forudsættes at være 4% p.a.

Anm. 2: Der forudsættes leverandørkredit over 1 år med forventede debitorbetalinger på 90% af skylden

4.4 Momsafløftning og kredit til momsregistrerede

Hvis en leverandør har mulighed for at påvirke værdien af momsafløftningen ved en passende navngivning af kreditomkostningerne, vælger han helt naturligt den "framing", som stiller ham bedst. Renter kan holdes momsfrie, uanset om der sælges på kredit til private eller til erhvervs kunder, og derfor kan leverandører også ved levering til momsregistrerede opnå den momsafløftning, som vi har beskrevet i afsnit 4.2 og 4.3. På den anden side har vi også påpeget, at der ikke er generelle og entydige regler for leverandørers momsregnskabsmæssige kontering af indbetalinger fra debitorer, ligesom en ugunstig fordeling af debitor tab kan hindre den ellers maksimalt mulige afløftning.

Vi ser i dette afsnit på en særlig mulighed for navngivning af kreditomkostningerne. Som alternativ til eksplicit beregning af renter kan det vælges at lade vareprisen indeholde et implicit pristillæg for "rentefri" kredit. For momspligtige kunne betalingsformen ved en umiddelbar betragtning forekomme økonomisk neutral, for en momspligtig købers ekstra indgående moms udlignes jo præcis af leverandørens ekstra udgående moms.

Vi argumenterer for, at momsafløftningsretten alt andet lige kan gøre det fordelagtigt for en leverandør at tage sig implicit betalt for leverandørkredit via et pristillæg fremfor via en eksplicit forrentning. Endvidere konkretiseres implementeringen af en sådan politik via en prisliste med indbyggede rabatmuligheder.

Udgangspunktet er varen med kontantprisen 10.000 kr. incl. moms. Varen sælges på 1 års kredit med eksplicit rentebetaling og med vilkår som for privatkunder. Spørgsmålet er, hvad konsekvensen vil være af at udforme kreditomkostningerne som et implicit tillæg til kontantprisen.

Med et implicit pristillæg kaldet r bliver fakturaprisen (incl. moms) $(10.000)(1+r)$ kr. På fakturerings tidspunktet skal leverandøren nu også betale udgående moms af kreditomkostningen, og det øger leverandørens likviditetsbelastning med $(10.000)(r)(0,20)$. Med en risikofri rente på 4%, bliver $(10.000)(1+0,20r)(1,04)$ derfor leverandørens krav til den forventede betaling om 1 år.

Når hele fordelingen ved momsafløftning tilfalder låntager, bestemmes pristillægget r (incl. moms) altså ved udtrykket: $(10.000)(1+r)(1-x) + (10.000)(1+r)(0,20)(x) = (10.000)(1+0,20r)(1,04)$.

Vi illustrerer med et taleksempel. En tabsrisiko på 10% fører til et pristillæg på 16,8539% og dermed et fakturabeløb på 11.685,39 kr. (incl. moms). Differensbetalingerne sammenlignet med kontant vises i tabel 9, hvor tidspunkt 0 er leveringstidspunktet, medens tidspunkt 1 er det aftalte betalingstidspunkt ved køb på kredit.

Tabel 9: Specifikation af forventede differensbetalinger (ift. kontantkøb) ved leverandørkredit med implicit rente i form af pristillæg og ingen a'conto betaling ved fakturering

		Til kunde	Til leverandør	Til stat	I alt
Fra kunde	T= 0		-10.000,00	-337,08	-10.337,08
	T= 1		+ 10.516,85		+ 10.516,85
Fra leverandør	T= 0	+ 10.000,00		+ 337,08	+ 10.337,08
	T= 1	-10.516,85		-233,71	-10.750,56
Fra stat	T= 0	+ 337,08	-337,08		0,00
	T= 1		+ 233,71		+ 233,71

Anm.: Kontantprisen er 10.000,00 (incl. moms), tabsrisikoen er 10%, og den risikofrie rente udgør 4%

Lad os først se på betalingerne på *tidspunkt 0*. Af pristillægget på 1.685,39 kr. betaler leverandøren 337,08 kr. i udgående moms ved fakturering, men samme beløb modtages samtidig af kunden, så på tidspunkt 0 stilles staten nøjagtig som ved kontantsalg (og som ved salg på kredit imod eksplicit forrentning). Sammenlignet med kredit imod eksplicit (ikke momspligtig) rente modtager kunden altså en ekstra kredit på 337,08 kr., som reelt finansieres af leverandøren via en omvej over staten.

Pga. den ekstra kredit bliver betalingerne på *tidspunkt 1* højere end de ville være ved eksplicit rente. Med 90% sandsynlighed modtages fakturabeløbet på 11.685,39 kr., og med sandsynligheden 10% modtages momsafløftningen på 2.337,08 kr. Den forventede betaling til leverandøren på 10.750,56 kr. svarer til kreditten på 10.337,08 kr. med tillæg af 4% forrentning.

På tidspunkt 1 stilles staten ringere end ved både kontantsalg og salg imod eksplicit rente. Det højere fakturabeløb udløser en højere momsafløftning. Sammenlignet med leverandørkredit med eksplicit rente øges afløftningen fra 2.000,00 kr. til 2.337,08 kr., og forøgelsen på 337,08 kr. har en forventet værdi på 33,71 kr. (forventet værdi på 233,71 kr. fremfor 200,00 kr.).

Alt i alt kan overgang fra eksplicit rente til implicit rente beskrives på følgende måde. På tidspunkt 0 er leverandør og kunde som gruppe betraget likviditetsmæssigt upåvirket. Tilsvarende er også statens likviditet uændret. På tidspunkt 1 bliver staten stillet ringere, fordi den forventede udgift til momsafløftning forøges. Tilsvarende bliver leverandør og kunde som gruppe betraget stillet præcis likviditetsmæssigt ligeså meget bedre, som staten stilles ringere. Så konklusionen er, at implicit rentebetaling pga. momsafløftningsretten er bedre for leverandør og kunde end eksplicit rente (hvordan ekstragevinsten i praksis fordeles imellem leverandør og kunde afhænger naturligvis helt af konkurrenceforholdene).

En lidt mere stringent forklaring på fordelene ved implicit rente: For at kunne tilbyde kunden samme vilkår ved implicit som ved eksplicit rente kræves det, at leverandørens forventede momsafløftning øges proportionalt med hans udlån. Det udlånte beløb øges med 20% af den aftalte rente incl. moms, f.eks. 5,00% af kontantprisen (incl. moms) ved en rentesats på 25,00% incl. moms. Men da den senere momsafløftning øges med samme procent som fakturabeløbet, her 25%, bliver der et "overskydende beløb". Det er dette "overskydende beløb", som mar-

kedskræfterne udmønter i en lavere forventet ligevægtslåneomkostning (eller anderledes udtrykt i et pristillæg for den "rentefri kredit", der excl. moms er lavere end rentesatsen ved eksplicit forrentning).

Tabel 10: Den momsregistrerede kundes fordelagtighedsvurdering af forskellige former for finansiering af vareleverancer

Tabsrisiko	Bankkredit		Leverandørkredit med eksplicit rente		Leverandørkredit med implicit rente og a'conto betaling		Leverandørkredit med implicit rente uden a'conto betaling	
	Effektiv rente	NPV	Effektiv rente	NPV	Effektiv rente	NPV	Effektiv rente	NPV
0	4,00%	0,00	4,00%	0,00	4,00%	0,00	4,00%	0,00
.01	4,00%	0,00	3,80%	19,23	3,79%	20,16	3,79%	20,41
.05	4,00%	0,00	3,00%	96,15	2,92%	104,16	2,92%	106,39
.10	4,00%	0,00	2,00%	192,31	1,74%	217,39	1,74%	224,72

Anm.: Kontantprisen er 10.000,00 (incl. moms), og den risikofrie rente udgør 4%

Tabel 10 illustrerer kundens fordelagtighedsvurdering af de forskellige finansieringsformer. For 10% tabsrisiko ses det, at implicit rente reducerer ligevægtslåneomkostningen fra 2,00% for "Leverandørkredit med eksplicit rente", jf. tabel 3 og 4, til 1,74% for "Leverandørkredit med implicit rente uden a'conto betaling".

De 1,74% er netop den laveste ligevægtslåneomkostning, der under de gunstigst tænkelige omstændigheder kunne opnås ved eksplicit rente, jf. afsnit 4.2 og 4.3. Sammenfaldet er ikke tilfældigt. Med implicit betaling for kreditten opnås der momsaflyftning af hele den ikke betalte skyld, og det var også, hvad der kunne opnås ved kombinationen af eksplicite renter og forlods afskrivning af debitorindbetalinger på renter, givet nærmere definerede fordelinger af debitorindbetalingerne. Det væsentlige er, at de 1,74% er ubetinget ved valg af implicit pristillæg, hvorimod de 1,74% altså kun opnås under visse betingelser, når der betales eksplicit rente.

Man kunne argumentere for, at sammenligningen i tabel 10 ikke giver det retvisende billede af værdien ved at ændre prisformen for leverandørkredit fra rente til implicit pristillæg. Set fra leverandørens synsvinkel forøger implicit forrentning kreditgivningen fra 10.000,00 kr. til 10.337,08 kr. Selvom der alene er tale om en beskeden forøgelse, og selvom kapitalfremskaffelse er ikke et problem for en leverandør i normal drift, ses der kort på følgen af, at leverandøren nok ønsker en navneændring af kreditomkostningen men samtidig også foretrækker en uændret kreditgivning.

Mindre kreditgivning fører til proportional reduktion af alle beløb. Tilsvarende er leverandørens og kundens forventede (relative) forrentning uændret, men den kapitaliserede fordel for kunden bliver selvsagt mindre.

Beregningsmæssigt er sammenhængen følgende. Umiddelbart efter fakturering indbetaler kunden et a'conto beløb svarende til den indgående moms af pristillægget (den implicitte rente). En betaling af præcis denne størrelse fører til, at såvel leverandør som kunde ved levering stilles likviditetsmæssigt som ved leverandørkredit med eksplicit rente. De momsmæssige konsekvenser følger faktureringen.

Med den hidtidige notation får vi, at pristillægget r (incl. moms) til kontantprisen bliver bestemt ud fra udtrykket: $(10.000)(1+r-0,20r)(1-x) + (10.000)(1+r-0,20r)(0,20)(x) = (10.000)(1,04)$. Herefter bliver differensbetalingerne ift. kontant som beskrevet i tabel 11.

Tabel 11: Specifikation af forventede differensbetalinger (ift. kontantkøb) ved leverandørkredit med implicit rente i form af pristillæg og a'conto betaling ved fakturering

		Til kunde	Til leverandør	Til stat	I alt
Fra kunde	T= 0		-9.673,91	-326,09	-10.000,00
	T= 1		+ 10.173,91		+ 10.173,91
Fra leverandør	T= 0	+ 9.673,91		+ 326,09	+ 10.000,00
	T= 1	-10.173,91		-226,09	-10.400,00
Fra stat	T= 0	+ 326,09	-326,09		0,00
	T= 1		+ 226,09		+ 226,09

Med 10% tabsrisiko fås pristillægget 16,3043% og fakturabeløbet 11.630,43 kr. (incl. moms). A'conto betales 326,09 kr. ved modtagelsen af faktura, så resttilgodehavendet er 11.304,34 kr. Leverandøren forventer en samlet betaling på 10.400,00 kr. fordelt med 10.173,91 kr. fra kunden og 226,09 kr. fra staten. Tilsvarende udgør ligevægtslåneomkostningen 1,74%, og fordelen ift. bankfinansiering kan kapitaliseres til 217,39 kr., jf. "Leverandørkredit med implicit rente og a'conto betaling" i tabel 10.

Som afrunding knyttes et par kommentarer til den praktiske implementering af implicit betaling for "rentefri leverandørkredit".

Implementering kan ske i form af en fælles prisliste for alle kunder med indbyggede skjulte rabatmuligheder. Prislisteprisen baseres på salg med rentefri kredit i en bestemt periode. Og da skattemyndighedernes praksis mht. godkendelse af momsaflyftning jo ifølge Momsvejledningen bl.a. hviler på branchenormen, giver dette i sig selv et incitament til udmelding af en meget lang "rentefri kredit".

Tabel 12: Prislister og rabatter ved en maksimal tabsrisiko på 10 procent.

Moms- afløftning	Tabs- risiko	Officiel prislisterpris (incl. moms) ved 1 års rentefri kredit	Umiddelbar rabat (incl. moms)	"Sand prislisterpris (incl. moms) ved 1 års rentefri kredit	Max. yderligere rabat (incl. moms) ved kontant betaling
Ja	0	11.685,39	1.180,34	10.505,05	505,05
	.01	11.685,39	1.073,15	10.612,24	612,24
	.05	11.685,39	621,56	11.063,83	1.063,83
	.10	11.685,39	0,00	11.685,39	1.685,39
Nej	0	12.023,12	1.518,07	10.505,05	505,05
	.01	12.023,12	1.383,73	10.639,39	639,39
	.05	12.023,12	810,18	11.212,94	1.212,94
	.10	12.023,12	0,00	12.023,12	2.023,12

Anm. 1: Den risikofrie rente forudsættes at være 4% p.a.

Anm. 2: Rabat betegner reduktion (incl. moms) af fakturaprisen, som er 10.000,00 kr. (incl. moms) ved kontant handel.

Tabel 12 kunne være et eksempel på prislisterpris og rabatmuligheder for en vare med kontantprisen 10.000,00 kr. (incl. moms). Den maksimale tabsrisiko er 10%, og i overensstemmelse med de forudgående beregninger er den højst relevante prislisterpris derfor 11.685,39 kr. (incl. moms). Nogle kunder har lavere tabsrisiko, og de kan derfor uden videre indrømmes rabatter svarende til "Umiddelbar rabat (incl. moms)". Herefter fås "Sand prislisterpris (incl. moms) ved 1 års rentefri kredit". Og med en kontantpris på 10.000,00 kr. (incl. moms) følger "Max. yderligere rabat (incl. moms) ved kontant betaling".

4.5 Momsafløftning og kredit til ikke momsregistrerede II

Vi vurderede i afsnit 4.2 momsafløftningens betydning for private (ikke momsregistreredes) valg imellem bankkredit og den enkle udformning af leverandørkredit som "Leverandørkredit med eksplicit rente". Det blev konkluderet, at momsafløftningen forvrider til fordel for leverandørkredit.

Dette afsnit drøfter en anden udformning af leverandørkredit til private, nemlig som "rentefri" kredit. En sådan kredit er ikke gratis, men blot en kreditform, hvor der betales for kreditten ved afkald på kontantrabat. At praksis rummer tilfælde med rentefri kredit, samtidig med at mange handler kontant uden at kunne opnå kontantrabat, er naturligvis blot et tegn på, at kundens tidsmæssige omkostninger mv. for at sikre sig den rentefrie kredit ikke står mål med dens værdi.

Selvom dette papir kun perifert inddrager indkomstskattereglerne, bør rentefradragsretten dog fremhæves i relation til "rentefri" kredit med mistet kontantrabat. Mistet kontantrabat udløser ikke en skattebesparelse for private, men det gør renteudgifter. Med de gældende skatteregler er det evident, at indkomstskattereglerne skaber en forvridning til ugunst for "rentefri" kredit. På den anden side er indkomstskatteforvridningen blevet langt mindre med faldet i skatterabatten for renter fra 73% i 1986 til godt 30% i 2003, og på længere sigt er det vel næppe urealistisk at rentefradragsretten bortfalder helt, i hvert fald for alle andre renter end prioritetsrenter.

Der er således to bevæggrunde til en nærmere drøftelse af momsreglerne i relation til "rentefri" kredit. Foruden det langsigtede scenarie uden rentefradragsret må det afklares, om og i hvilken grad momsreglerne alt i alt aktuelt rummer en nettofordel ved "rentefri" kredit, der mere eller mindre kompenserer for den indkomstskattemæssige ulempe.

Vi vil i analysen af momsreglerne for "rentefri" kredit som trin 1 se på, om momsreglerne alt i alt skaber forvridninger, der forklarer, at private vælger "rentefri" leverandørkredit fremfor bankkredit. I givet fald vil det som trin 2 være relevant at vurdere, hvorvidt det for leverandøren er optimalt at yde kreditten som "rentefri" kredit eller som "Leverandørkredit med eksplicit rente".

Tabel 13: Leverandørsynsvinklen på "rentefri" kredit til ikke momspligtige kunder med implicit rente i form af et pristillæg og kundevilkår svarende til bankkredit

	Kontantpris) pga. kreditrisiko	Ialt	Risikofri rente) pga. kreditrisiko	Ialt	Sum
Aftalt betaling (T=1)	10.000,00	1.111,11	11.111,11	400,00	44,44	444,44	11.555,56
Forventet betaling (T=1)	9.000,00	1.000,00	10.000,00	360,00	40,00	400,00	10.400,00
Differensbetalinger (sml. med kontant) i form af udgående moms (T=0)	0,00	-222,22	-222,22	-80,00	-8,89	-88,89	-311,11
Forventede differensbetalinger (sml. med kontant) i form af momsafløftning (T=1)	+200,00	+22,22	+222,22	+8,00	+0,89	+8,89	+231,11

Anm.: Kontantprisen er 10.000,00 (incl. moms), tabsrisikoen er 10%, kreditperioden er 1 år, og den risikofrie rente udgør 4%

Sammenlignet med "Leverandørkredit med implicit rente" til momsregistrerede, jf. afsnit 4.4, er der en forskel, når den "rentefri" kredit i stedet ydes til ikke momsregistrerede. Forskellen vedrører kredittager, der alene modtager indgående moms, hvis han er momsregistreret. For leverandøren er det derimod umiddelbart uden betydning, om kreditten ydes til kunder med eller uden momsregistrering. Det er imidlertid også klart, at "rentefri" leverandørkredit ikke kan være konkurrencedygtig i forhold til bankkredit, såfremt momsreglerne alt i alt diskriminerer til ugunst for leverandørkreditten.

Lad os kort rekapitulere, at konkurrencen blandt kreditgiverne taler for, at en eventuel fordel af momsreglerne ved leverandørkredit bliver nedvæltet i kundevilkårene. Herved stilles leverandøren konkurrencemæssigt bedre end bankerne. Omvendt kan leverandøren kun yde kredit ved at påtage sig tab, når momsreglerne er til ugunst for leverandørkredit.

Ved bankfinansiering er renter momsfrie, og banken har ingen momsafløftningsret. For "rentefri kredit" med implicit rente er låneomkostningerne som nævnt momspligtige, og leverandøren har ret til momsafløftning på debitortab. Spørgsmålet er derfor, om leverandørens byrde ved at skulle bære den udgående moms af pristillægget for "renter" bliver mere end opvejet af den eventuelle momsafløftning. Spørgsmålet drøftes med baggrund i tabel 13.

Vi betragter en vare med kontantprisen 10.000,00 kr. (incl. moms). Tabsrisikoen er 10%, og den risikofrie rente er 4%, jf. afsnit 4.2. Varen kan bankfinansieres over et år med renten 15,56% og en samlet ydelse på 11.555,56 kr.

Vi ser først bort fra moms, og der antages en *risikofri rente på 0%*. Til den aftalte betaling på 10.000,00 kr. svarer en gennemsnitlig faktisk betaling på 9.000,00 kr. De manglende 1.000,00 kr. må dækkes via et pristillæg (risikopræmie) på 1.111,11 kr. Det aftalte pristillæg skal altså præcis svare til det gennemsnitligt misligholdte fakturabeløb.

Hvordan påvirker momsreglerne leverandørens vurdering af at yde "rentefri" leverandørkredit på konkurrencedygtige vilkår?

Med en risikofri rente på nul bliver konklusionen, at momsreglerne er neutrale mht. valget imellem bankkredit og "rentefri" leverandørkredit.

Sammenlignet med kontant skal der betales moms af det højere fakturabeløb, så på tidspunkt 0 belastes likviditeten (pr. solgt enhed) med 20% af det aftalte pristillæg. Omvendt modtages der på tidspunkt 1 momsafløftning af de ikke betalte tilgodehavender, og den udgør 20% af det gennemsnitligt misligholdte fakturabeløb. Og da det aftalte pristillæg netop svarer til det gennemsnitligt misligholdte fakturabeløb, bliver likviditetsbelastningen på tidspunkt 0 neutraliseret af momsafløftningen på tidspunkt 1.

Lad os herefter se på *konsekvenserne af 4% fremfor 0% risikofri rente*. Uden kreditrisiko bliver pristillægget 400,00 kr., hvoraf leverandøren skal svare 80,00 kr. i ekstra udgående moms.

Med en positiv risikofri rente og ingen kreditrisiko er konklusionen, at momsreglerne forvrider til ugunst for leverandørkredit i form af "rentefri" kredit. Selv leverandørens bedste vilkår stiller kunden ringere end bankkredit.

Lad os endelig se på konsekvenserne af 4% fremfor 0% risikofri rente ved en tabsrisiko på 10%. Leverandøren må nødvendigvis fakturere et yderligere kreditrisikotillæg på 44,44 kr. for at "sikre sig" den forventede risikofrie forrentning på 400,00 kr. Tillægget forøger den udgående moms med 8,89 kr. på tidspunkt 0, hvoraf der bliver tilbagebetalt 0,89 kr. på tidspunkt 1 i form af momsafløftning. Endvidere udløses der på tidspunkt 1 en momsafløftning på 8,00 kr. svarende til den aftalte risikofrie rente på 400,00 kr. Alt i alt fører kreditrisikoen således til, at leverandøren får et momsudlæg af størrelsen 8,89 kr. på tidspunkt 0 og en momsafløftning af samme størrelse på tidspunkt 1.

Med en positiv risikofri rente er konklusionen, at momsreglerne tvinger leverandøren til at påtage sig et større og større tab for højere og højere kreditrisiko for blot at kunne stille kreditvilkår, der matcher kundens vilkår ved bankkredit.

Tablet 13 giver et eksempel på leverandørens minimumstab, hvis han skal kunne afsætte sin "rentefrie" kredit. Leverandøren kan opnå en forventet forrentning på 3,10% (10.631,11 kr. sammenlignet med 10.311,11 kr.), hvis hans vilkår skal stille kunden præcis som ved bankfinansiering. Anderledes udtrykt må leverandøren ved funding til 4,00% bære et tab på 0,90%.

Sammenfattende indeholder momsreglerne for leverandørfinansieret "rentefri" kredit en bias til fordel for bankfinansiering. Momsafløftningsretten opvejer ikke "momsningen" af renteomkostningen. Dermed er det også udelukket, at momsafløftningsretten i sig selv kan forklare forekomsten af "rentefri" kredit.

Omend vi ved, at leverandørfinansieret "rentefri" kredit ikke kan konkurrere med bankfinansiering, har vi ikke vurderet, hvor meget dyrere "rentefri" kredit vil være for kunden, hvis leverandøren skal sikres dækning for sine omkostninger til funding. Dette belyses kort i det efterfølgende.

Vi ser først på bestemmelsen af leverandørens krav til implicit pristillæg ved "rentefri" kredit, dernæst eksemplificeres differensbetalingsstrømmene ved "rentefri" kredit, og endelig sammenfatter vi den ikke momspligtige kundes fordelagtighedsvurdering af forskellige finansieringsformer, jf. sammenfatningen for momspligtige kunder i afsnit 4.4, tabel 10.

Vi har i afsnit 4.4 angivet betingelserne bag leverandørens pristillæg for "rentefri kredit" med og uden a'conto betaling. På dette grundlag eksemplificerede tabel 9 de forventede differensbetalinger (ift. kontantkøb) ved leverandørkredit med implicit rente til en momsregistreret køber, der ikke betaler a'conto ved fakturering.

Vi opstiller her et parallelt eksempel for den ikke momsregistrerede køber. Leverandørens mindstekrav til rentesatserne er helt uafhængige af, om kunden modtager indgående moms af fakturabeløbet. Dermed får vi let tabel 14, som altså alene adskiller sig fra tabel 9 ved, at køber ikke modtager indgående moms af købte varer ved fakturering.

Tabel 14: Specifikation af forventede differensbetalinger (ift. kontantkøb) ved leverandørkredit til ikke momspligtig kunde med implicit rente i form af pristillæg og ingen a'conto betaling ved fakturering

		Til kunde	Til leverandør	Til stat	I alt
Fra kunde	T= 0		-10.000,00		-10.000,00
	T= 1		+ 10.516,85		+ 10.516,85
Fra leverandør	T= 0	+ 10.000,00		+ 337,08	+ 10.337,08
	T= 1	-10.516,85		-233,71	-10.750,56
Fra stat	T= 0		-337,08		-337,08
	T= 1		+ 233,71		+ 233,71

Anm.: Kontantprisen er 10.000,00 (incl. moms), tabsrisikoen er 10%, og den risikofrie rente udgør 4%

Leverandøren stilles helt som ved salg til en momsregistreret køber, og opnår en forrentning på 4,00% af sit udlån på 10.337,08 kr. (10.000,00 kr. med tillæg af udgående moms af pristillægget på 1.685,39 kr. for "rentefri" kredit).

Kunden får derimod en markant højere låneomkostning, hvis han "mister" sin status som momsregistreret. Den momsregistrerede kundes differensbetalinger er 10.337,08 kr. på tidspunkt 0 og -10.516,85 kr. på tidspunkt 1 svarende til en forrentning på 1,74%, jf. tabel 9. Som ikke momsregistreret mister kunden den indgående moms på 337,08 kr., og forrentningen øges til 5,17%.

Staten har selvsagt fordelen af, at kunden ikke modtager indgående moms af fakturabeløbet, så kundens tab ved at vælge "rentefri" leverandørkredit svarer til statens gevinst.

Tilsvarende kan der foretages gennemregninger under andre forudsætninger. Tabel 15 angiver den ikke momspligtige kundes fordelagtighedsvurdering af forskellige finansieringsformer ved risikofrie renter på 0% og 4%. Tabellen er en parallel til tabel 10 for de momspligtige kunder.

Tabel 15: Den ikke momspligtige kundes fordelagtighedsvurdering af forskellige former for finansiering af vareleverancer

Tabs- risiko	Bankkredit		Leverandørkredit med eksplicit rente		Leverandørkredit med implicit rente og a'conto betaling		Leverandørkredit med implicit rente uden a'conto betaling	
	Effektiv rente	NPV	Effektiv rente	NPV	Effektiv rente	NPV	Effektiv rente	NPV
Risikofri rente = 0,00%								
0	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00
.01	0,00%	0,00	-0,20%	20,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00
.05	0,00%	0,00	-1,00%	100,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00
.10	0,00%	0,00	-2,00%	200,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00
Risikofri rente = 4,00%								
0	4,00%	0,00	4,00%	0,00	5,05%	-100,00	5,05%	-101,01
.01	4,00%	0,00	3,80%	19,23	5,06%	-100,81	5,06%	-102,04
.05	4,00%	0,00	3,00%	96,15	5,11%	-104,17	5,11%	-106,38
.10	4,00%	0,00	2,00%	192,31	5,17%	-108,70	5,17%	-112,36

Vi ser, at leverandørkredit med eksplicit rente er mest attraktiv bortset fra det helt ekstreme tilfælde uden kreditrisiko og med en risikofri rente på nul.

Vi ser også, at risikofri "rentefri" leverandørkredit med implicit rente er en fjerdedel dyrere for kunden end bankkredit.

Vi ser endelig og ikke overraskende, at når "rentefri" leverandørkredit er ufordelagtig, er det attraktivt, hvis kunden indbetaler et a'conto beløb umiddelbart efter fakturering.

4.6 En kort opsummering

Dette afsnit har belyst momsreglernes og især momsafløftningens økonomiske struktur og den potentielle kapitalmarkedsforvridning. Selvom der er afgrænset til bank- og leverandørkreditter, og selv om der er set bort fra indkomstskat, fås et ganske komplekst billede.

For det første er det vigtigt at notere sig, at det kun er med visse undtagelser, at momsreglernes kapitalmarkedsforvridning kan vurderes ved blot at se snævert på momsafløftningen. Ved "rentefri" kredit til ikke momsregistrerede, hvor der betales for kreditten via et pristillæg (ofte i form af mistet kontantrabat), må der tages højde for de momspligtige "renter" såvel som for momsafløftningen. Derimod begrænser forvridningen sig til momsafløftningen ved kredit til momsregistrerede, hvor leverandørens evt. udgående moms af kreditomkostninger eksakt modsvares af kundens ekstra indgående moms.

For det andet medfører momsreglerne generelt en konkurrenceforvridning, der begunstiger leverandørkredit på pengeinstitutternes bekostning. Men den optimale navngivning af kreditomkostningerne varierer meget. For ikke momsregistrerede er det momsmæssigt optimalt at modtage kredit i form af leverandørkredit med eksplicit rente, medens det optimale for momsregistrerede ofte vil være "rentefri" kredit.

For det tredje er det en række forhold, som bestemmer momsafløftningens værdi. Det er bl.a. valget af betalingsform for leverandørkredit, den momsregnskabsmæssige kontering af debitorbetalinger på renter og kontantpris samt fordelingen af debitorerne efter betalingsevne.

For det fjerde kan momsreglerne føre til et relativt stort spænd i kreditomkostningerne alt afhængigt af kundens momsstatus og den valgte navngivning af omkostningerne. Antag en risikofri rente på 4,00%, 1 års kredit og en kreditrisiko på 10%. Den samlede effekt varierer imellem en reduktion på indtil 2,26% (dvs. fra 4,00% til 1,74%) ved salg til momsregistrerede kunder, og en forøgelse på indtil 1,17% (dvs. fra 4,00% til 5,17%) ved salg til ikke momsregistrerede kunder.

For det femte rummer momsreglerne en bias til ulempe for kredit til privatkunder i form af "rentefri" kredit. Momsreglerne indeholder en forvridning til fordel for leverandør- fremfor bankfinansiering af kredit til privatkunder. Men det kræver, at leverandøren vælger den optimale udformning af sin kredit, nemlig leverandørkredit imod eksplicit rente. Vælger leverandøren alternativt at yde "rentefri" kredit imod et implicit afkald på kontantrabat, må han pga. momsreglernes forvridning bære et tab i forhold til omkostningerne ved funding.

For det sjette er der empirisk belæg for, at privatkundeområdet (og de ikke momsregistrerede) overordnet set er af beskeden betydning i relation til momsafløftningens forvridende effekter.

For det syvende – og ikke mindst væsentligt - fører momsafløftningen til samfundsøkonomisk ressourcospild, fordi de mest effektive kreditgivere mister marked til mindre effektive, som får statsfinansieret deres lavere effektivitet.

5. Leasing og momsafløftning

Der er en række rationelle argumenter for, at såvel erhvervsvirksomheder som privatpersoner i visse tilfælde bør vælge at leje fremfor at købe et aktiv. Når man ser bort fra skatter, kan man groft taget sige, at en langsigtet lejeaftale (leasing) for aktivets bruger svarer til et 100% lånefinansieret køb. Sagen er, at brugeren ved leje kan råde over aktivet nøjagtig som ved et køb, og da han intet har udbetalt ved "overtagelsen" af aktivet, er der reelt blot tale om, at leasingselskabet har optrådt som "bank" og "lånt" lejer et beløb svarende til hele købesummen imod en aftale om løbende leasingydelse over en længere periode. Vi vil her begrænse os til finansiel leasing, hvorved netop menes lejeaftaler med en løbetid, som ofte vil svare til det pågældende aktivs økonomiske levetid.

Umiddelbart er det ikke ganske klart, hvorvidt momsreglerne indeholder forvridninger til fordel eller ulempe for valg af leasing som finansieringsform. Tidsbegrænsede kontrakter er omtalt nærmere i Momsvejledningens afsnit D 3.2, hvor det bl.a. hedder:

"I almindelige lejeforhold, hvor udlejer vedbliver med at eje det udlejede aktiv, beregner udlejer moms af lejeløbet, efterhånden som det forfalder. I de lejeforhold, der omfattes af §4, stk. 3, nr. 2, beregnes moms af salgsværdien ved den fysiske levering og ikke i takt med de løbende afdrag (indbetalte lejeløb). Leveringen anses for sket på det tidspunkt, hvor varen overdrages i henhold til kontrakten, og således ikke først på det tidspunkt, hvor ejendomsretten efter kontraktens bestemmelser overgår til lejereren eller køberen".

Endvidere er momslovens § 4, stk. 3., nr. 2, som vedrører afgrænsningen af, hvornår en vare anses for leveret, affattet således:

"Faktisk overdragelse af en vare i henhold til en kontrakt, som vedrører udlejning af en vare for et bestemt tidsrum eller salg på kredit, med en klausul om, at ejendomsretten under normale forhold overgår til lejereren eller køberen senest ved betaling af det sidste lejeløb eller afdrag."

Endelig hedder det videre i Momsvejledningens afsnit D 3.2 om afgrænsningen af ejendomsrettens overgang:

"Ved bedømmelsen af om ejendomsretten under normale forhold overgår til lejereren eller køberen, kan der lægges vægt på, hvad der måtte være den sandsynligste udgang af kontraktforholdet, herunder om parterne selv forudsætter, at ejendomsretten vil overgå fra sælger til køber".

Såfremt momsreglerne kan fortolkes på den måde, 1) at finansiel leasing i momsmæssig forstand typisk ligestilles med salg, 2) at alle de i leasingydelserne indlagte "renteomkostninger" til dækning af riskofri lånerente (herunder rentemarginal for administrationsomkostninger) og risiko-præmie er fritaget for moms og endelig, 3) at udlejeres udgående moms på "salgstidspunktet" såvel som den evt. senere tilbageførte moms via momsaflyftning alene bestemmes af aktivets markedsværdi på købstidspunktet, taler det for, at momsaflyftningsretten ikke skaber forvriddninger i forhold til pengeinstitutfinansiering. At reglerne for skattemæssige afskrivninger, for skattemæssig udgiftsførsel af tab på debitorer og for selskabers/personligt skattepligtiges udnyttelse af skattemæssige underskud alt i alt kan skabe en bias til fordel eller ulempe for leasing er et helt andet spørgsmål.

Det må bero på en nærmere analyse, om, hvorledes og hvornår momsaflyftningsreglen kan skabe en kapitalmarkedsmæssig forvriddning imellem leasing og lånefinansieret køb via pengeinstitut.

6. Salg af fordringer

Forskelle i indkrævningsmæssig effektivitet kan tilsige, at en kreditor sælger vanskeligt indkrævelige fordringer til en lav kurs til selskaber, der specialiserer sig i debitoropfølgning, herunder ikke mindst opfølgning på debitorer, som efter en vis periode er kommet "til kræfter". En almindelig virksomhed vil sjældent kunne forvente overskud af at afsætte ressourcer til at inddrive sådanne fordringer. Det bemærkes, at der i praksis først og fremmest vil være tale om fordringer på privatpersoner, da fordringer på selskaber typisk forsvinder gennem en konkurs.

Momsafløftningsreglerne sætter imidlertid reelt en stopper for sådanne salg af fordringer (med mindre der er tale om konstruktioner, hvor leverandøren beholder kreditrisikoen). Sådanne fordringer vil typisk kun kunne sælges til kurser på ganske få procent af pålydende, da inddrivelse er vanskelig, og en stor del af fordringerne kan aldrig inddrives. Men momsafløftningsreglerne er således udformede, at såfremt en virksomhed sælger en fordring, på hvilken den har afløftet moms, skal hele det modtagne momsafløftningsbeløb tilbageføres og ikke, som man umiddelbart kunne have forestillet sig, momsafløftningsbeløbet svarende til den pris, som kreditor får for fordringen. Dvs. en leverandør, der har afløftet momsen på en fordring på 100 kr., vil tabe penge, såfremt fordringen sælges til en kurs under 20. I Momsvejledningens afsnit G.1.6.3, "Tab på overdragne fordringer" hedder det om salg af fordringer:

"Eventuel momsmæssig regulering for tab, som måtte være foretaget af virksomheden forud for overdragelsen, f.eks. foreløbig regulering på grundlag af en kurator i et konkursbo eller regulering i forbindelse med nedskrivning af fordringerne på grundlag af en konkret vurdering, må derfor fuldt ud tilbageføres i forbindelse med afhændelse af fordringerne til tredjemand."

Det bemærkes for en ordens skyld, at fordringskøberen selvfølgelig ikke får nogen ret til momsafløftning på en sådan erhvervet fordring, såfremt fordringen ikke betales. Det er kun den oprindelige kreditor, der har momsafløftningsret.

Det er således et vist argument mod den nuværende momsafløftningsret, at den ved at forhindre omsætning af sådanne fordringer reelt gør, at nogle debitorer ikke bliver kreditforfulgt i det omfang, det ellers ville være sket. Argumentet skal dog ikke overvurderes. For det første er der tale om begrænsede beløb, som overhovedet kan inddrages. For det andet vil de pågældende debitorer ofte være i den situation, at en mere aktiv inddrivning fra én kreditors side først og fremmest fører til mindre effektiv inddrivning fra andre kreditors side, idet de pågældende typisk har gæld til mange forskellige kreditorer. For det tredje vil i hvert fald en del mennesker være af den opfattelse, at vi i Danmark savner en mulighed for at private kan erklære sig konkurs med den konsekvens, at gælden dækkes i den mulige udstrækning ved afhændelse af pågældendes aktiver, hvorefter man kan "starte på ny" uden gammel gæld. I den forbindelse erindres om, at lovgiverne jo ved ikke at operere med samme system som Sverige, hvor også private kreditorer kan få løntilbageholdelsesret i en debtors løn, reelt har signaleret, at man ikke ønsker en så effektiv fordringsinddrivelse. I Danmark er det som bekendt kun det offentlige, der som kreditor kan få foretaget løntilbageholdelse. Men momsafløftningsreglen er naturligvis et meget tilfældigt valg af styringsinstrument til at begrænse fordringsinddrivelsens effektivitet.

7. Momsafløftning øger mulighed for prisdiskriminering

Det blev i afsnit 3.3 nævnt, at en leverandør, der sælger en vare med et meget højt dækningsbidrag, kan sælge på kredit til dårlige betalere på kreditbetingelser, der ved en umiddelbar betragtning ikke dækker kreditrisikoen, fordi kreditgivningen anvendes som middel til prisdiskriminering.

Det viser sig, at momsafløftningen indgår i en form for multiplikativ sammenhæng med dækningsbidraget, hvor momsafløftning giver specielt store muligheder for prisdiskrimination for varer med høje dækningsbidrag.

Betragt en virksomhed, som sælger en vare til standardprisen 100 kr. kontant incl. moms. Virksomheden yder kredit til købere. Lad os forenkle fremstillingen ved at antage, at renten på risikofri lån er 0, hvad der ikke nogen dårlig tilnærmelse (i dag er renten omkring 4% på årsbasis og for en så forholdsvis lang leverandørkredit som 3 måneder, er tillægget for en risikofri kredit således kun omkring 1%).

Vi ser i tabel 16, hvorledes sammenhængen er mellem variable omkostninger og den maksimale tabsrisiko, som virksomheden kan acceptere på kreditsalg med og uden momsafløftning.

Tabel 16: Sammenhæng mellem variable omkostninger, momsafløftning og maksimal tabsrisiko ved salgspris på 100 kr. (incl. 25% moms)

Variable omkostninger (excl. moms)	Maksimal acceptabel tabsrisiko ved kreditsalg (med momsafløftning)	Maksimal acceptabel tabsrisiko ved kreditsalg (uden momsafløftning)	Forskel
0	100%	80%	20%
20	75%	60%	15%
40	50%	40%	10%
60	25%	20%	5%
75	6,25%	5%	1,25%
80	0%	0%	0%

Hvordan fremkommer beregningerne? Betragt situationen med momsafløftning, hvor en leverandør via internet sælger en software med en marginal produktionsomkostning på nul. Han kan udbyde produktet på kredit til alle købere uden kreditvurdering og overlade det til dem selv, om de vil betale den krævede pris på 100 kr. Der sælges altså på kredit, selv om betalings sandsynligheden nærmer sig 0. For blot der er en positiv betalings sandsynlighed, vil sælgeren tjene på salget. Han vil få 80% af det indbetalte provenu, og "momsvæsenet" vil få 20%.

Hvis der ikke gælder momsafløftning, ændrer situationen sig væsentligt. Sælgeren skal nu betale 20 kr. moms for hver solgt enhed, uanset om kunderne betaler eller ej. Momsmyndighederne vil betragte salget som én transaktion og den efterfølgende kredit som en anden transaktion. Det be-

mærkes, at sælgeren selvfølgelig har skattemæssig fradragsret for de beløb, han har tabt på at yde kredit, men det ændrer ikke regnestykket. Så i situationen, hvor der ikke gælder momsafløftning, vil han kun sælge på kredit, hvis der er mindst 20% sandsynlighed for, at kunden betaler.

Hvis de variable omkostninger er 60 kr. (excl. moms), vil sælgeren i situationen med momsafløftning på marginalen give kredit, hvis kunden har mere end 75% sandsynlighed for at betale. For med 75% sandsynlighed for betaling, vil han for et creditsalg på 100 kr. incl. moms få et forventet provenu på 75 kr. incl. moms og 60 kr. efter moms, idet han alt i alt kun betaler moms ud fra de faktisk indbetalte beløb. Uden momsafløftning vil han kun give kredit, hvis kunden har mere end 80% sandsynlighed for at betale.

For varer med høje dækningsbidrag ses der således en ret stor forskel på, hvor "smertegrænsen" går med hensyn til betalingssandsynlighed afhængig af, om der er momsafløftning eller ej. For varer med meget små dækningsbidrag gør spørgsmålet om momsafløftning ikke nogen væsentlig forskel mht. maksimalt acceptabel kreditrisiko.

8. Statens tab ved momsafløftningen

Statens tab ved momsafløftning sammenlignet med situationen uden momsafløftning er vanskelig at vurdere, da området er ret dårligst statistisk belyst.

Møller, Nielsen og Poulsen (1998) skønner ud fra et samlet bedømmelse af materiale fra forskellige – og inkonsistente – kilder, at de samlede tab ved leverandørkreditter i vid forstand til andre *erhvervsdrivende* er af størrelsesordenen 2.5 mia. kr. pr. år. I bedømmelsen blev dels brugt tal for finansielle kreditorers absolutte tab på erhvervsudlån, og dels tal for tabenes relative fordeling ved en stikprøveundersøgelse af konkurser. Deloitte & Touche når til et skøn på 0.19% af den indenlandske momspligtige omsætning, hvilket for hele Danmark i 1995 giver et skøn på 2.600 mio. kr., *idet dette tal dog også omfatter tab på salg til private*. Den betydelige lighed mellem de to skøn må dog ikke forlede til at tro, at usikkerheden er beskeden (Møller, Nielsen og Poulsen har i øvrigt ud over en række andre kilder også benyttet sig af Deloitte & Touche i udarbejdelsen af deres skøn). I øvrigt er det vigtigt at være opmærksom på, at tabene uden tvivl er forholdsvis konjunkturfølsomme.

Skønnet på 2.500 mio. kr. vil svare til et provenutab pga. momsafløftningen på ca. 500 mio. kr. før selskabsskatter, udbytteskatter og aktiekursgevinstbeskatning. Dette er et overskøn, idet ikke alle de nævnte tab er for momspligtige ydelser. Det må dog formodes, at langt den største del af ydelserne er momspligtige.

Men hvis momsafløftningen fjernes, vil de pågældende virksomheder til gengæld få skattemæssig fradragsret for den mistede momsafløftning. Det indses ved at betragte situationen, hvor leverandøren solgte varen kontant og så lånte salgsprisen incl. moms til kunden, hvorefter kunden ikke betalte. Leverandøren ville så få fradragsret for hele det tabte beløb incl. moms, hvor han i dag kun får fradrag for tabet excl. moms. Dvs. efter hensyntagen til selskabsskatter mindskes det ovennævnte tab med ca. 1/3. Går man skridtet yderligere og medtager i beregningen, at en fjernelse af momsafløftningen fører til mindre udbytte og mindre skattepligtig kapitalgevinst, vil be-

løbet yderligere nedbringes til måske 55% af de 500 mio. kr. årligt (for aktier ejet af pensionskasser er der praktisk talt ingen effekt, da skatten på udbytter og aktiekursgevinster kun er 5%, men for private aktionærer er de formelle skattesatser noget højere).

9. Overvejelser om små og store virksomheder

Uden en empirisk undersøgelse er det vanskeligt at have meget faste meninger om, hvordan en fjernelse af momsaflyftningen vil ramme forskellige virksomheder. Det gælder så meget desto mere, som det ikke kan udelukkes, at nogle virksomheder vil ændre handlemåde, hvis reglerne ændres.

Først og fremmest er det klart, at små virksomheder har en højere indenlandsk omsætningsandel end store store virksomheder. Det taler alt andet lige for, at de små virksomheder vil blive hårde ramt end de store. Tabel 17 viser indenlandsk momspligtig omsætning som pct. af samlet omsætning for virksomheder fordelt efter omsætningsstørrelse. Om end der er tydelige forskelle, kan de dog let opvejes af varierende andele af omsætningen, som sælges på kredit, og af forskelle i debitorbedømmelse.

Tabel 17: Indenlandsk omsætningsandel for samtlige danske momsregistrerede virksomheder (momsregistrerede enheder) fordelt efter størrelse i 1995

Omsætning	Indenlandsk omsætningsandel
Under 1 mio. kr.	97,7%
1-9.9 mio. kr.	94,8%
10-24.9 mio. kr.	87,7%
Over 25 mio. kr.	71,7%

Kilde: Danmarks Statistik, Statistisk Årbog 1997, tabel 355.

Tabel 18: Danske virksomheder (momsregistrerede enheder) fordelt efter sektor

Virksomhedstype	Antal	Gnsn. omsætning i mio. kr.
Landbrug, fiskeri m.v.	102.000	0.8
Fremstilling	34.000	15.2
Energi og vandforsyning	5.000	12.4
Bygge- og anlægsvirksomhed	13.000	3.7
Handel, hotel- og restauration mv.	111.000	8.4
Transport, post og telekommunikation	17.000	8.4
Finansiering mv.	95.000	1.6
Offentlige og personlige tjenesteydelser	34.000	1.7
I alt	430.000	4.7

Kilde: Danmarks Statistik, Statistisk Årbog 1997, tabel 356.

Fordelingen på store og små virksomheder varierer meget imellem brancher. Der findes f.eks. forholdsvis få små kraftværker. Danmark har ca. 430.000 momsregistrerede virksomheder. Tabel 18 viser antal virksomheder fordelt på erhverv og den gennemsnitlige omsætning pr. virksomhed.

Alene tabel 18 giver et vist indtryk af, hvor vanskeligt det er at generalisere. Landbrug og detailhandel er præget af forholdsvis små virksomheder, hvor debitortabet formodentlig er uhyre beskedent (de mange små detailhandlere "drukner" i statistikken over handel, hotel- og restaurationsvirksomhed). Landmænd sælger normalt til helt sikre kunder, og detailhandlen sælger kontant. Bygge- og anlægsvirksomhed samt selvstændige håndværkere i øvrigt har også mange små virksomheder, men her er kreditgivning ofte væsentligt større. VVS-håndværkeren vil levere en kombineret vare og ydelse (opsætning af WC) og sende en regning. Med mindre han har ufordelagtige erfaringer med kunden, vil han sjældent insistere på depositum eller kontant betaling.

Der er tale om snesevis af forskellige erhverv med betydelig variation inden for den enkelte branche. Med mindre der nærmest foretages en totaltælling vil undersøgelsen være behæftet med betydelig usikkerhed, og selv med en totaltælling vil det være vanskeligt at uddrage generelle konklusioner.

Det skal bemærkes, at de her viste tabeller selvsagt er meget simple og oversigtsmæssige. I bilag 1, 2 og 3 er vist opdaterede (for 1996) tabeller på et væsentligt mere disaggregeret niveau. Tabellerne understreger, hvor vanskeligt det er at generalisere. Betragter man f.eks. energi- og vandforsyning, jf. bilag 1, giver gennemsnitsomsætningen pr. registreringsenhed indtryk af ret store virksomheder, idet den ligger på 13,4 mio. kr., hvor gennemsnittet for samtlige virksomheder er 4,7 mio. kr. Men ser vi på andelen af momsregistrerede virksomheder med omsætning under 2,5 mio. kr., ligger denne sektor meget højt, idet 80,8% af de momsregistrerede enheder har en omsætning under 2,5 mio. kr., mens det for alle virksomheder under et kun er 68,9%. Det dækker selvfølgelig over, at gennemsnitsomsætningen for energi- og vandforsyning hives op af nogle få, meget store enheder, og det understreger problemerne med at generalisere.

Deloitte & Touche har i 1996 for EKR Kreditforsikring foretaget en undersøgelse af debitorstyring i danske virksomheder, som i øvrigt senere er fulgt op af en undersøgelse i 1999. Undersøgelsen for 1996 er langt fra repræsentativ. Man har først og fremmest været interesseret i større danske virksomheder. Ikke desto mindre kan undersøgelsen give visse fingerpeg. Man betragtede 4 størrelsessegmenter:

- Omsætning 15-35 mio. kr.
- Omsætning 35-99 mio. kr .
- Omsætning 100-350 mio. kr.
- Omsætning over 350 mio. kr .

Undersøgelsen viste, at de mindste virksomheder havde størst debitormasse i forhold til omsætningen. Men da virksomheder med en omsætning på over 15 mio kr er forholdsvis store set i lyset af de mange danske virksomheder med 1-3 ansatte, kan man næppe overføre resultaterne til disse. Undersøgelsen viste også, at de relative tab (tab/omsætning) var relativt større på den indenlandske omsætning (0.19%) end de var på eksportsalget (0.11%). Det kan måske tages som en indikation af, at man er mere påpasselig ved kreditgivning på udlandssalg end ved kreditgivning, men det vil nok være at overfortolke dataene. Forskellen i tab kan på eksport og indenlandsk salg kan forklares på mange andre måder.

Sammenfattende er vi noget skeptiske med hensyn til mulighederne for på basis af yderligere empiriske stikprøveundersøgelser med beskedne udvalgsbrøker at komme med stærke udsagn om, hvilke typer af virksomheder, der vil være tabere ved omlægningen. Vi kan finde erhverv, hvor små virksomheder vil være de store tabere, og vi kan finde erhverv, hvor de små virksomheder vil være de store vindere. Betragter vi f.eks. detailsalget er det klart, at det først og fremmest er stormagasinerne, der nyder godt af momsafløftningen, da alt tyder på, at de store har væsentlig mere kreditsalg end de små.

Det generelle indtryk er, at fjernelse af momsafløftningen vil være et forholdsvis begrænset problem. Deloitte & Touche når til, at debitortabene for de større virksomheder (som tegner sig for den væsentligste del af omsætningen) er 0.19% af omsætningen. Målt som andel af værditilvæksten drejer det sig vel om 0.6% af værditilvæksten. Momsafløftningen vil være 20% heraf eller godt 0.1%. Selv med betydelig forskelle mellem brancher og virksomheder af forskellig størrelse synes der ikke at være tale om "livstruende afgiftsforøgelser".

10. Hvad betyder en fjernelse af momsafløftningen for virksomhedernes dispositioner?

Hvilke virksomheder har størst mulighed for at snyde ved ikke at udskrive faktura før betaling, og hvilke virksomheder har bedst mulighed for at stramme op på kreditvurdering og betalingsmetoder (deposita med videre)?

Man kan tænke sig en række forskellige "modtræk" fra virksomhedernes side, hvis momsafløftningsretten fjernes.

Virksomheder vil gå over til kun at skrive fakturaen, hvis og når betalingen sker. Det kan ikke udelukkes, at denne adfærdsændring vil opstå i ganske få tilfælde, men det vil være undtagelsen, der bekræfter reglen. Tandlægen og håndværkeren vil fortsat sende en regning efter udført arbejde. De vil ikke personligt møde op og kræve betaling, jf. hvor begrænset økonomisk tyngde momsafløftningen trods alt har. I praksis anser vi denne "omgåelsesmetode" for ubetydelig. Hvis den eksisterer, vil den gavne de meget små selvstændige. Større virksomheder vil ikke benytte den slags metoder.

Virksomhederne vil begynde at udføre mere sort arbejde. Incitamentet til at udføre sort arbejde er stort set uændret. Vi kan vanskeligt forestille os, at ændring af momsafløftningen skulle ændre på omfanget af sort arbejde.

Virksomheder vil i højere grad forlange depositum/sikkerhedsstillelse/kontant betaling. Der vil nok ske en ændring i denne retning. Det vil specielt være lidt større salg (typisk salg til erhvervsvirksomheder), hvor vi ser en sådan ændring. For så vidt angår "den lille håndværker", der udfører VVS-arbejde for private, vil der næppe være tale om, at gevinsten kan bære udgiften/besværet herved.

Danske virksomheder vil begynde at fakturere via udlandet. Ideen er, at en dansk producent sælger til sin danske kunde via f.eks. et tysk datterselskab fremfor direkte, og dermed undgår at yde kredit på dansk moms. Dette er en mulighed, som næppe vil få noget stort omfang.

Ideen rummer ingen fordel, når køberen er en momsregistreret dansk virksomhed. Hvis den danske producent sælger direkte og på kredit, vil køberen på faktureringsstidspunktet modtage en indgående moms fra skattemyndighederne, som eksakt modsvarer sælgerens momsbyrde.

Der kan principielt være en fordel ved fakturering via udlandet, hvis den danske køber ikke har ret til indgående moms af fakturabeløbet ved direkte salg. Omfanget begrænses imidlertid af, at potentialet groft taget er salg på kredit til private. Og i øvrigt vil omkostningen til fysisk forsendelse via udlandet kun i få tilfælde kunne berettiges i mindskede debitortab.

Udenlandske virksomheder vil nedlægge danske salgsselskaber. Dette er en mulighed, som vi anser for ganske akademisk. Hvis fordelene ved at have et dansk salgsselskab er så beskeden, at den kan elimineres ved fjernelse af momsafløftningen, taler meget for, at salgsselskabet under alle omstændigheder ville blive lukket.

Alt i alt vil vi nok forvente en mindre nedgang i kreditsalg blandt erhvervsdrivende som følge af en fjernelse af momsafløftningsretten og muligvis en marginal nedgang i kontosalg fra stormagasiner. Men der er næppe grund til at forvente væsentlige policyskift.

11. Sammenfatning og konklusion

Danske virksomheder, der sælger på kredit, har i dag adgang til den såkaldte momsafløftning, som består i, at såfremt køber ikke betaler, får sælger refunderet den moms, der er betalt i forbindelse med det pågældende salg. Det kan umiddelbart se naturligt ud. Specielt "mindre hånd-

værkere”, der ofte yder en kortvarig kredit i forbindelse med håndværksarbejde efter regning, vil uden tvivl finde en ophævelse af momsafløftningen urimelig. Det ændrer imidlertid ikke ved, at momsafløftningen set ud fra en samfundsøkonomisk synsvinkel forekommer mindre hensigtsmæssig. Der er grundlæggende to problemer med momsafløftningen:

- *Momsafløftningen medfører en konkurrenceevneforvridning, der begunstiger leverandørkredit fremfor kredit ydet gennem finansielle mellemmænd.* Firkantet sagt er der tale om, at for sælgere af momspligtige produkter, der har adgang til momsafløftning, bærer staten forlods gennem momsens 20% af tabet på dårlige debitorer. Denne forvridning er selvfølgelig størst ved kreditter, hvor tabsprocenten er høj. Det vil sige, at den spiller en vis rolle i forbindelse med kontokortkredit til private samt ved leverancer af varer til virksomheder præget af høj konkurssandsynlighed som antagelig pizzabarer, tøjbutikker og lignende. Omvendt spiller den næppe nogen mærkbar rolle i forbindelse med VVS-arbejde udført for private, hvor tabsprocenten skønnes at være så lav som 0.3%. Man skal nok ikke overvurdere, hvilken effekt momsafløftningen har på konkurrencevilkårene. Betragter vi f.eks. et skøn for gennemsnitstabet på kontokortkredit på 5% på årsbasis, resulterer momsafløftningen i, at forretningerne alt andet lige kan tilbyde lån til en årlig rente, der ligger 1 procentpoint under, hvad bankerne kan. Men da renten på sådanne lån ofte ligger på omkring 20%, er der næppe tale om en afgørende konkurrencefaktor. Det er én faktor blandt mange andre.
- *Momsafløftningen er med til at forstærke en uønsket mulighed for prisdiskriminering.* Sælgere af varer med højt dækningsbidrag kan ønske at yde kredit på vilkår, der ikke dækker tabsrisikoen, fordi kreditten øger muligheden for salg til dårlige betalere. Denne mulighed eksisterer også uden momsafløftning, men momsafløftning forøger muligheden.

Specielt i forbindelse med sidstnævnte punkt skal nævnes, at Møller, Nielsen og Poulsen (1998) når til, at små og økonomisk risikable virksomheder i meget høj grad reelt finansieres af leverandørkreditter og af offentlig kredit. Når sådanne virksomheder går konkurs, lider staten ofte tab ved, at de pågældende ikke har betalt A-skat for ansatte og ikke har afregnet moms. Dvs. staten taber dobbelt, når disse virksomheder går ned. Dels får staten ikke sin moms og A-skatter fra de pågældende virksomheder, men derudover bærer staten 20% af de tab, som selskabets leverandører har lidt som følge af momsafløftningen.

Der udtrykkes ofte et ønske om flere igangsættere. Men man skal ikke være blind for, at mange igangsættere starter virksomheder med stor konkursrisiko, og at de kun kan opnå finansiering som følge af ufrivillig offentlig kredit og takket være prisdiskriminering i form af leverandørkredit på særdeles favorable vilkår. For det øvrige erhvervsliv kan det være en fordel at få forhindret en del af disse højrisikovirksomheder i at etablere sig. En fortsat opstramning af offentlig kredit til virksomheder gennem en yderligere forkortelse af kredittiden for moms og A-skatter, kombineret med straf for fortsat virksomhedsdrift i tilfælde af manglende indbetaling af A-skatter er én vej frem. En anden er fjernelse af momsafløftningen.

Statens momstab som følge af momsafløftningsmuligheden er vanskelige at skønne over. Det ligger formodentlig i størrelsesordenen 500 mio. kr. Efter hensyntagen til selskabsskat og investor-skatter er beløbet formodentlig kun godt og vel det halve. Men usikkerheden om skønnet er betydeligt.

Litteratur:

Balling, Morten, "Merværdiafgift, kundetilgodehavender og leverandørgæld", Finansministeriet, August 1971.

Deloitte & Touche Consulting Group og EKR Kreditforsikring A/S, "Debitorstyring i danske virksomheder", November 1996.

Deloitte Consulting og NCM EKR Kreditforsikring, "Kreditstyring i praksis", 1999.

Finansministeriet, "Redegørelse vedrørende Merværdiafgift", 1964.

Forslag til "Lov om almindelig omsætningsafgift" af 12. maj 1965 samt Beretning herom afgivet 28. september 1965.

Forslag til "Lov om almindelig omsætningsafgift" af 7. december 1966 samt Betænkning herom afgivet 13. marts 1967.

International Bureau of Fiscal Documentation, Guides to European Taxation, Volume IV: "Value Added Taxation in Europe (Binder *, **, *** og ****)", Amsterdam

"Lov om almindelig omsætningsafgift" af 29. marts 1967.

Møller, Michael, Niels Christian Nielsen og Jacob Østergaard Poulsen, "Hvem bærer kreditrisikoen på danske virksomheder?", Nationaløkonomisk Tidsskrift, November 1998, p 315-32.

Møller, Michael, Niels Christian Nielsen og Jacob Østergaard Poulsen, "Bostørrelse, dividende & konkursomkostninger", Juristen, oktober 1999, p. 313-321.

OECD, "Consumption Tax Trends", 1999

Petersen, Mitchell A. og Raghuram G. Rajan, "Trade Credit: Theories and Evidence", The Review of Financial Studies, vol. 10, number 3, Fall 1997, p. 661-691.

Skatteministeriet, Told- og Skattestyrelsen, "Momsvejledning 1997", 1997.

Bilag 1: Momsregistreringsenheder fordelt efter branche og afgiftsangiven omsætning, 1996

Branche	Afgiftsangiven positiv omsætning (mio. kr.)						Ikke i drift hele året	Antal registreringsenheder	Gnsn. omsætning (mio. kr.)	
	<2,5	2,5-4,9	5,0-9,9	10,0-24,9	25,0-49,9	≥ 50,0				
Landbrug, fiskeri og råstofudvinding	20,5 (86,6)	1,1 (4,7)	0,4 (1,6)	0,1 (0,4)	0,0 (0,1)	0,0 (0,0)	1,6 (6,6)	92.980 (100,0)	(23,7)	0,9
Industri	4,3 (55,0)	0,7 (9,5)	0,6 (7,1)	0,5 (6,3)	0,2 (3,1)	0,3 (4,3)	1,1 (14,8)	30.418 (100,0)	(7,8)	15,2
Energi- og vandforsyning	1,1 (80,8)	0,1 (3,7)	0,0 (2,7)	0,0 (3,2)	0,0 (0,8)	0,0 (1,9)	0,1 (6,9)	5.487 (100,0)	(1,4)	13,4
Bygge- og anlægsvirksomhed	4,6 (60,7)	0,8 (11,2)	0,5 (6,7)	0,3 (3,6)	0,1 (1,0)	0,1 (0,7)	1,2 (16,1)	29.736 (100,0)	(7,6)	3,7
Handel, hotel- og restaurationsvirksomhed mv.	14,0 (54,3)	2,2 (8,6)	1,5 (5,7)	1,2 (4,8)	0,5 (1,9)	0,5 (1,9)	5,8 (22,7)	100.906 (100,0)	(25,7)	7,8
Transportvirksomhed, post og telekommunikation	2,3 (60,5)	0,3 (7,5)	0,2 (5,3)	0,2 (4,4)	0,1 (1,7)	0,1 (1,6)	0,7 (19,0)	15.204 (100,0)	(3,9)	8,1
Finansieringsvirksomhed mv., forsikringservice	15,5 (71,9)	0,8 (3,6)	0,4 (2,0)	0,3 (1,3)	0,1 (0,4)	0,1 (0,4)	4,4 (20,4)	84.392 (100,0)	(21,5)	1,7
Offentlige og personlige tjenesteydelser	6,5 (79,1)	0,2 (2,6)	0,1 (1,7)	0,1 (0,9)	0,0 (0,4)	0,0 (0,4)	1,2 (19,9)	32.300 (100,0)	(8,2)	1,7
Uoplyst	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	692	(0,2)	0,3
I alt	68,9	6,2	3,7	2,7	1,0	1,1	16,4	392.115	(100,0)	4,7

Kilde: Danmarks Statistik, Statistiske Efterretninger: Generel erhvervsstatistik og handel, 1998:5, tabel 1 og 4.

Bilag 2: Afgiftspligtig (moms) indenlandsk omsætning i 1996 som procent af samlet afgiftsangiven omsætning for varierende branche og omsætningskategori

Branche	Afgiftsangiven positiv omsætning (mio. kr.)						Ikke i drift hele året	I alt
	<2,5	2,5-4,9	5,0-9,9	10,0-24,9	25,0-49,9	≥ 50,0		
Landbrug, fiskeri og råstofudvinding	99,6	99,4	99,1	93,9	84,9	13,9	93,6	82,9
Industri	94,0	91,8	86,2	78,4	70,2	50,2	63,1	56,7
Energi- og vandforsyning	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	93,5	100,0	94,1
Bygge- og anlægsvirksomhed	98,7	98,2	98,3	97,6	96,2	93,1	95,3	96,0
Handel, hotel- og restaurationsvirksomhed mv.	96,4	95,3	93,8	91,7	88,4	83,7	83,9	86,4
Transportvirksomhed, post og telekommunikation	92,6	84,6	76,3	66,5	62,7	46,1	27,0	53,5
Finansieringsvirksomhed mv., forsikringservice	97,3	95,6	93,4	90,8	83,4	79,0	86,8	85,5
Offentlige og personlige tjenesteydelser	98,7	98,1	97,8	96,8	94,8	95,7	98,5	96,6
Uoplyst	100,0	100,0		96,3			93,5	94,3
I alt	97,5	95,7	93,0	88,4	83,0	70,4	79,4	77,7

Kilde: Danmarks Statistik, Statistiske Efterretninger: Generel erhvervsstatistik og handel, 1998:5, tabel 1, 5 og 6.

Bilag 3: Afgiftspligtig (moms) indenlandsk omsætning i 1996 fordelt efter branche og omsætningskategori (procent)

Branche	Afgiftsangiven positiv omsætning (mio. kr.)						Ikke i drift hele året	I alt
	<2,5	2,5-4,9	5,0-9,9	10,0-24,9	25,0-49,9	≥ 50,0		
Landbrug, fiskeri og råstofudvinding	2,6 (51,5)	1,0 (21,0)	0,7 (13,8)	0,4 (7,5)	0,1 (1,8)	0,2 (3,1)	0,1 (1,3)	5,3 (100,0)
Industri	0,6 (3,4)	0,7 (3,6)	0,9 (5,0)	1,7 (9,1)	1,6 (8,7)	12,4 (68,0)	0,4 (2,1)	18,3 (100,0)
Energi- og vandforsyning	0,1 (2,1)	0,1 (1,0)	0,1 (1,5)	0,2 (3,9)	0,1 (2,2)	4,3 (89,3)	0,0 (0,0)	4,8 (100,0)
Bygge- og anlægsvirksomhed	0,9 (12,8)	0,8 (10,9)	0,9 (12,8)	1,1 (15,1)	0,7 (9,4)	2,6 (35,2)	0,3 (3,8)	7,3 (100,0)
Handel, hotel- og restaurationsvirksomhed mv.	2,5 (5,1)	2,0 (4,3)	2,7 (5,6)	4,8 (10,1)	4,2 (8,2)	30,0 (63,0)	1,5 (3,1)	47,7 (100,0)
Transportvirksomhed, post og telekommunikation	0,4 (8,4)	0,2 (5,1)	0,3 (6,4)	0,5 (10,5)	0,4 (8,4)	2,8 (60,0)	0,1 (1,1)	4,6 (100,0)
Finansieringsvirksomhed mv., forsikringservice	1,5 (17,9)	0,7 (8,1)	0,8 (9,0)	1,0 (11,9)	0,6 (7,5)	3,7 (42,3)	0,3 (3,2)	8,6 (100,0)
Offentlige og personlige tjenesteydelser	0,6 (15,2)	0,2 (5,5)	0,3 (7,1)	0,3 (8,7)	0,3 (8,5)	1,8 (50,1)	0,2 (5,1)	3,6 (100,0)
Uoplyst	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
I alt	9,2	5,7	6,6	10,0	8,0	57,7	2,7	100,0

Kilde: Danmarks Statistik, Statistiske Efterretninger: Generel erhvervsstatistik og handel, 1998:5, tabel 1, 5 og 6.